

# Znalec v trestnom konaní – vybrané problémy

výťah z prednášky uskutočnenej dňa 18.09.2017 v Justičnej akadémii v Pezinku

## Rámcový okruh tém:

- 1/ postavenie znalca v trestnom konaní
- 2/ pribratie znalca a vymedzenie otázok znalcovi
- 3/ výsluch znalca
- 4/ hodnotenie znaleckého posudku
- 5/ príklady z aplikačnej praxe

## 1/ Postavenie znalca v trestnom konaní

– postavenie znalca v trestnom konaní vymedzuje Trestný poriadok a v podrobnostiach, a to aj ohľadne obsahových náležitostí znaleckého posudku, zákon o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch č. 382/2004 Z. z. (na webovej stránke Ministerstva spravodlivosti SR bol zverejnený návrh zmien zákona o znalcoch, ktoré by mali nadobudnúť účinnosť dňom 01.03.2018)

- **znalec má samostatné procesné postavenie v trestnom konaní a tomu zodpovedajúcu vlastnú zodpovednosť za vedomé (úmyselné) uvedenie nepravdivého znaleckého posudku** – možný trestný postih za spáchanie nepravdivého znaleckého posudku v zmysle § 347 Tr. zák., respektíve možný trestný postih znalca ako účastníka (spravidla pomocníka) na trestnej činnosti inej osoby (napríklad úverového podvodu), znalec nemá postavenie verejného činiteľa preto sa nemôže dopustiť trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa ako páchatel', či spolupáchatel' (aj pri tomto trestnom čine však môže byť v postavení účastníka)

- **znalec ako osoba odlišná od OČTK a súdu** - z uvedeného vyplýva, že znalec musí byť objektívny, nezaujatý, jeho úlohou nie je vykonávať dokazovanie, hodnotiť dôkazy, riešiť právne otázky, ale jeho úlohou je vyjadrovať sa k skutkovým odborným otázkam, ktoré spadajú do jeho kompetencie (t. j. do oblasti, v ktorej je zapísaný v zozname znalcov),

– ak by aj OČTK, či súd mal potrebné odborné znalosti (to sa napokon aj predpokladá, že OČTK, či súd majú aj určité odborné poznatky z mimotrestných právnych predpisov – napríklad ohľadne daňovej problematiky) nemôže OČTK, či súd spracovať znalecký posudok, či odborné vyjadrenie, respektíve nepribrať znalca ak je to nevyhnutné. Svoje odborné znalosti môže OČTK, či súd využiť pri hodnotení dôkazov v meritórnom rozhodnutí, zabezpečovaní dôkazov, prípadne pri vymedzovaní úloh znalcovi, avšak nemôže suplovať činnosť znalca, či zároveň pôsobiť v tom istom trestnom konaní aj ako znalec (to sa napokon týka aj procesného postavenia obvineného, svedka, či poškodeného, ktorí v tom istom konaní nemôžu mať zároveň aj procesné postavenie znalca a to aj v prípade, ak by inak aj boli zapísaní ako znalci).

- problémom je často v praxi posúdenie, kedy ide o právnu problematiku, právne otázky, ku ktorým sa znalec nemá čo vyjadrovať a kedy ide o otázky skutkové, k riešeniu ktorých možno využiť odborné schopnosti znalca a problémom je často aj to, kedy postačia určité odborné znalosti OČTK, či súdu a kedy už je nutné pribrať na riešenie odborných skutkových otázok znalca,

– napríklad pri daňových trestných činoch sa predpokladá určitá znalosť daňovej problematiky zo strany OČTK a súdu – napokon daň je právny pojem a výklad daňových zákonov je posudzovanie právnych otázok a preto sa znalca nemožno napríklad pýtať (tak ako sa to v praxi často stáva), či určitý príjem podlieha nejakej dani a ak áno tak ktorej a v akej výške, tu ide o posudzovanie právnej otázky a nie otázky skutkovej – pribratie znalca by mohlo prichádzať do úvahy napríklad ohľadne skúmania obsahového účtovníctva daňového subjektu, k tomu, aby sa znalec vyjadril k hospodárskym výsledkom daňového subjektu v konkrétnom roku a podobne – to sú skutkové otázky, ktoré môžu byť predmetom znaleckého dokazovania – samozrejme nemusia, nakoľko ak je účtovných dokladov len zopár, ak má súd k dispozícii napríklad len jednu spornú faktúru na podklade ktorej malo prísť k skráteniu dane, tak tu nie je nutné pribrať znalca, pretože jednu faktúru musí byť schopný OČTK či súd vyhodnotiť aj sám

- v trestných veciach teda rozhodujú OČTK a v konečnom dôsledku súd a nie znalec a preto by sa znalec nemal stavať do pozície toho, kto robí závery o vine, respektíve, či boli alebo neboli naplnené znaky skutkovej podstaty konkrétneho trestného činu

- sudca (OČTK) teda rozhoduje čo je právo podľa platných zákonov, či podzákonných noriem, je to v podstate znalec v oblasti práva a preto si k otázke riešenia právnych otázok nemôže povolať znalca, znalec naproti tomu je k dispozícii k riešeniu odborných skutkových otázok od vyriešenia ktorých často závisí aj riešenie otázok právnych (napríklad otázka príčetnosti, ťažkej ujmy na zdraví, obvykle jednorazovej dávky drogy), ak sudca nemá požadované odborné právne znalosti môže využiť inštitút konzultanta (konzultantom tu môže byť aj znalec) a tak sa v konkrétnej trestnej veci dostať do odbornej problematiky.

Z judikatúry:

**R 2666/1926:** Nie je vecou znalcov, oznamovať súdu svoje názory na právne otázky.

**R 4134/1931:** Nie je prípustné, aby sa znalec v posudku vyjadroval o vine alebo nevine obvineného alebo o stupni jeho zavinenia. Toto sú výhradne otázky sudcovského rozhodovania.

**V 21/1971:** Pod pojmom „odborné znalosti“ možno rozumieť len znalosti z tých odborov, ktoré orgány činné v trestnom konaní a súd spravidla nemajú a mať nemusia. Za takéto nemožno považovať znalosti v odbore práva.

**V 14/1978:** Znalcovi neprislúcha vykonávať hodnotenie dôkazov a riešiť právne otázky. Z toho vyplýva, že znalec, okrem vlastných poznatkov pre podanie posudku zistených metódami špecifickými pre jeho odbor, môže svoj posudok založiť len na skutkovom stave, ktorý bol objasnený dôkazmi vykonanými orgánmi činnými v trestnom konaní, či súdom v zmysle Trestného poriadku.

**R 33/1980:** Znalcovi neprislúcha hodnotiť dôkazy ani z hľadiska ich vierohodnosti ani v tom smere, či skutočnosť, o ktorej podáva správu, je preukázaná.

Tak napríklad:

– otázka právna je, či je obvinený príčetný, zmenšene príčetný, prípadne nepríčetný – na to znalec nemôže dať odpoveď pretože ide o právny a nie o medicínsky pojem – znalec sa môže len vyjadriť či v čase činu obvinený trpel duševnou poruchou, respektíve chorobou, ktorá mohla mať vplyv na jeho rozpoznávacie, či ovládacie schopnosti

- znalec pri nekompletnom účtovníctve uviedol v znaleckom posudku že nie je možné preukázať spáchanie trestného činu skrátenia dane lebo nie je kompletne účtovníctvo – toto by znalec urobiť nikdy nemal, pretože či je možné preukázať znaky určitého trestného činu je len v kompetencii OČTK a súdu a nie znalca, navyše ani pri neexistujúcom účtovníctve nie je vylúčené preukázať napríklad spáchanie trestného činu skrátenia dane,

- pri trestnom čine porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku (skutkovo išlo o predaj majetku obchodnej spoločnosti pod cenu) znalec odpovedal na otázku, či obvinený ako konateľ konal s odbornou starostlivosťou v zmysle Obchodného zákonníka – ide o riešenie právne otázky, nakoľko pojem odborná starostlivosť je pojem právny, ktorého obsah musí vyložiť OČTK a súd a nie znalec – napokon to bolo podstatou celého trestného konania, t. j. posúdenie toho, či išlo alebo nešlo o konanie s odbornou starostlivosťou pri predaji majetku spoločnosti zo strany konateľa,

- pojem obvykle jednorazová dávka drogy je čisto pojem právny, napriek tomu neustále smerujú na KEU PZ otázky, aby sa vyjadril k tomu, koľko dávok drogy je možné získať zo zaisteného materiálu – aj tu ide o riešenie právnej otázky, nejde o otázku skutku – KEU PZ je oprávnené posúdiť len to o akú látku ide (o akú drogu ide) aká je jej hmotnosť a množstvo účinnej látky, KEU PZ nemôže suplovať nedostatočnú legislatívu, ktorá neposkytuje OČTK a súdu žiadne zákonné vodítka pri definovaní pojmu obvykle jednorazovej dávky drogy,

- znalec sa nemôže vyjadrovať pri trestnom čine zvýhodňovania veriteľa k tomu, či v čase spáchania skutku bola konkrétna spoločnosť v úpadku – úpadok je právny pojem a musí si túto otázku vyriešiť OČTK a súd – môže tak ale urobiť na podklade znaleckého posudku, ktorý bude skúmať hospodársku situáciu spoločnosti v konkrétnom období, záväzky po lehote splatnosti a podobne,

**Znalecká činnosť musí teda spĺňať tri základné atribúty**

**a) musí ísť o riešenie otázok skutkových, nie právnych (znalec nemôže vysvetľovať ani neurčité, či vágne právne pojmy aj to sú právne otázky, ktoré nesmie riešiť, ale ich obsah musí v konkrétnej veci vyložiť len OČTK, či súd)**

**b) musí ísť o otázky odborné a nie všeobecne známe,**

**c) výsledkom znaleckého skúmania je subjektívny úsudok znalca, ktorý je preskúmateľný v súdnom konaní (hodnotenie obsahovej stránky znaleckého posudku) – znalecký posudok teda musí spĺňať podmienku preskúmateľnosti a nesmie sa obmedziť len na odpovede na otázky bez toho, aby z neho bolo zrejmé ako znalec k týmto záverom došiel.**

## Judikatúra k preskúmateľnosti ZP:

Aby súd mohol znalecký posudok zodpovedne zhodnotiť, nesmie sa znalec obmedziť vo svojom posudku na podanie len odborného záveru, ale z jeho posudku musí mať súd možnosť poznať, z ktorých zistení v posudku znalec vychádzal, akou cestou k týmto zisteniam dospel a na základe akých úvah došiel k svojmu záveru (rozsudok NS ČR civilný 30 Cbo/5359/2007)

znalec by sa mal teda vyvarovať nahrádzania činnosti súdu, či OČTK a súd by sa mal vyvarovať nekritického preberania záverov znaleckého posudku

- **znalec ako osoba odlišná od svedka** – v tom istom konaní nemôže mať tá istá osoba zároveň postavenie znalca a svedka - ak by znalec svojimi zmyslami vnímal skutočnosti významné pre ustálenie skutkového stavu veci, či týkajúce sa možného páchatel'a trestného činu (bol napríklad na mieste činu a videl jeho spáchanie) tak musí vystupovať v procesnom postavení svedka, nakoľko svedok, na rozdiel od znalca, je nezastupiteľný – v takom prípade by takáto osoba nemohla v tej istej trestnej veci vystupovať ako znalec a podávať znalecký posudok

- ak je znalec svedkom, tak sa zároveň nemôže ani vo svojej svedeckej výpovedi vyjadrovať k odborným veciam – napríklad v praxi bol znalec z cestnej dopravy zároveň svedok dopravnej nehody – bol vypočutý ako svedok a následne v rámci svojej výpovede prešiel plynule zo svedeckej výpovede do odborného hodnotenia dopravnej nehody a vyjadroval sa k technickým príčinám vzniku dopravnej nehody – časť jeho svedeckej výpovede, v ktorej fakticky podal znalecký posudok je dôkazne nepoužiteľná a OČTK, či súd by mal takéhoto svedka poučiť, že k odborným veciam sa vyjadrovať ako svedok trestného činu nemôže,

**R 11/1977:** Len čo je niekto pribratý ako znalec, nemôže byť pri podávaní znaleckého posudku vyslúchnutý ako svedok.

- **znalec ako osoba odlišná od poškodeného** – platí to isté ako pri svedkovi - v tom istom konaní nemôže mať tá istá osoba zároveň postavenie znalca a svedka – v praxi bol zaznamenaný prípad, v ktorom lekár znalec bol fyzicky napadnutý a boli mu spôsobené zranenia – v trestnom konaní bol vyžiadaný znalecký posudok ohľadne zranení poškodeného – znalec ktorý bol poškodený bol nespokojný s jeho závermi a preto sám na seba vypracoval znalecký posudok ohľadne utrpených zranení a doložil ho do spisu – takýto znalecký posudok bol odmietnutý ako nezákonný dôkaz a to preto že tu nie je možné aby osoba znalca splynula s osobou poškodeného – navyše poškodený je tu zainteresovaný na výsledku trestného konania a nemôže byť splnená podmienka objektívnosti znalca (napokon znalec by sám na seba nikdy nemal vypracovávať znalecké posudky),

- **znalec ako osoba odlišná od osoby, ktorá podáva odborné vyjadrenie** – osoba, ktorá podáva odborné vyjadrenie sa v praxi vypočúva ako svedok a to aj v prípade ak takéto odborné vyjadrenie podáva znalec,

**R 35/1980:** Ošetrojúceho lekára, ktorý vydal lekársku správu o zranení poškodeného, ktorá má povahu odborného vyjadrenia, možno v prípade potreby vypočuť len ako svedka, nie však ako znalca.

- **znalec ako osoba odlišná od obvineného** – v praxi boli zaznamenané prípady, v ktorých boli obvinení znalci (napríklad pri úverových podvodoch ako pomocníci, ktorí vypracovávali

nepravdivé znalecké posudky na predmety záložného práva). Pokiaľ by mal obvinený určité odborné znalosti, prípadne by aj bol zapísaný do zoznamu znalcov, neprichádza do úvahy aby vo vlastnej trestnej veci podával znalecký posudok a vystupoval aj ako obvinený a aj ako znalec. V konkrétnej trestnej veci bol obvinený znalec z daňového trestného činu, ktorý v procesnom postavení znalca podal znalecký posudok z účtovníctva, ktorým dokazoval nesprávnosť vzneseného obvinenia, takýto znalecký posudok nie je možné považovať za dôkaz v danej trestnej veci a to vzhľadom na osobu, ktorá ho vypracovala,

**Krajský súd v Českých Budějoviciach 3To 688/2001:** Znalec pribratý v trestnom konaní nestojí na žiadnej strane trestného procesu. Jeho úlohou je objektívne posúdenie odborných otázok. V zásade preto nič nebráni tomu, aby rovnaký znalec bol pribratý k preskúmaniu duševného stavu tak obžalovaného ako aj poškodenej.

- **znalec ako osoba odlišná od konzultanta** – možnosť OČTK a súdu pribrať si konzultanta nemôže nahrádzať znalecké dokazovanie – v minulosti prokuratúra zvažovala možnosť znížiť množstvo znaleckých posudkov prostredníctvom konzultantov, avšak takýto procesný postup sa ukázal ako nemožný, nakoľko činnosť konzultanta (aj keď má odborné znalosti a je prípadne aj znalcom) nie je dôkazným prostriedkom, ale smeruje len ako pomoc OČTK či súdu, aby sa zorientoval v odbornej problematike – výsledok činnosti konzultanta nie je dôkaz a preto činnosť konzultanta ani nemôže suplovať znalecké dokazovanie,

- **znalec nemusí byť občanom SR a nemusí byť ani zapísaný v zozname znalcov vedenom na území SR** – Trestný poriadok pozná iba pojem znalec a preto nie je vylúčené (a v praxi je to už aj bežné), aby si napríklad obvinený, či poškodený, ale aj OČTK (ak je to nevyhnutné) obstaral znalecký posudok v inom štáte (napríklad v ČR) – podmienkou je, aby znalecký posudok vypracovala osoba, ktorá je k tomu kompetentná a je vo svojej krajine zapísaná v zozname znalcov (ak sa taký zoznam v tej ktorej krajine vedie) – podstatným je aj poučenie znalca, ktoré musí byť podľa slovenského Trestného poriadku (najlepšie dané znalcovi ešte pred vypracovaním znaleckého posudku).

Ani vypracovanie znaleckého posudku znalcom, či znaleckým ústavom v zahraničí teda nie je dôvod na jeho odmietnutie v trestnom konaní (napríklad len preto, že nejde o znalecký posudok znalca zapísaného v zozname slovenských znalcov). V trestnom konaní teda postačí preukázať, že znalec, či znalecký ústav skutočne vykonávajú znaleckú činnosť podľa zákonov danej krajiny (napríklad, že znalec je skutočne zapísaný v zozname znalcov v ČR) a znalca pred výsluchom poučiť v zmysle § 144 ods. 1 Tr. por.

- v praxi sa napríklad predkladajú znalecké posudky znaleckého ústavu ohľadne cestnej premávky z Brna, respektíve aj napríklad znalecké psychiatrické posudky z Rakúska ohľadne duševného stavu obvineného (obvinený napríklad býva v Rakúsku a v Rakúsku má aj ošetrojúceho lekára).

Judikatúra k tomu, kedy je potrebné pribrať znalca:

**R I/1966:** Je v rozpore s ustanovením § 141 Tr. por. ak sa znalec nepriberie ani v takých prípadoch dopravných nehôd, v ktorých konkrétne okolnosti sa môžu objasniť len na základe odborných znalostí z odboru konštrukcie a vedenia motorových vozidiel.

**R 46/1969:** Pokiaľ ide o ocenenie veci patriacej osobe poškodenej trestným činom a sú na to potrebné odborné znalosti (napríklad na posúdenie stupňa opotrebenia a teda aj rozsahu zníženia pôvodnej hodnoty veci), priberie sa na takéto ocenenie znalec.

**R 47/1970:** Ak treba na zistenie príčiny smrti určiť okamih smrti, súd túto okolnosť zisťuje za pomoci znalca lekára. Kritériá smrti neurčuje právny poriadok, ale sú tu rozhodujúce vedecky uznávané medicínske kritériá, ktoré musí znalec vo svojom posudku vysvetliť a v danom prípade odôvodniť ich existenciu.

**R 24/1976:** Pokiaľ je pochybnosť o plnej pričetnosti páchatel'a, jeho duševný stav nemožno zisťovať na základe lekárskeho potvrdenia alebo odborného vyjadrenia, ale vždy je potrebné pribriť znalca psychiatra. Zhodne aj **R 14/1979** a **R 46/1990**.

**V 22/1977:** Skutočnosť, že vodič motorového vozidla stratil náhle počas jazdy schopnosť viesť motorové vozidlo v dôsledku choroby je okolnosťou, na objasnenie ktorej sú potrebné odborné znalosti. Na jej objasnenie nestačí lekárske potvrdenie.

**R 16/1986:** Pri trestnom čine vraždy novonarodeného dieťaťa matkou je nevyhnutný pre zistenie duševného stavu obvinenej nielen znalecký posudok z odboru psychiatria, ale aj posudok z odboru pôrodníctva. Zhodne aj **R 25/1992**.

**R 31/1995 – český:** Stav tzv. syndrómu patologického hráčstva môže byť duševnou poruchou, ktorá má vplyv na pričetnosť páchatel'a a je preto nutné zabezpečiť znalecký posudok o duševnom stave páchatel'a.

**R 40/1994 – český:** Skutočnosť, že obvinený zásadným spôsobom mení svoje výpovede tak, že vzniká pochybnosť o jeho schopnosti vnímať udalosti, uložiť si ich v pamäti a reprodukovať ich, spravidla vyžaduje doplniť dokazovanie znaleckým posudkom z odboru psychológie zameranom na zistenie jeho psychických vlastností.

## **2/ Pribratie znalca a vymedzenie otázok znalcovi**

- ak je v nejakom odbore ústav, či špecializované pracovisko na znaleckú činnosť mal by byť podľa Trestného poriadku vyžadovaný spravidla znalecký posudok od ústavu – v praxi je to však naďalej tak, že sa priberie znalec a až v prípade ak sa vo veci objaví aj ďalší znalecký posudok, ktorého závery sa rozchádzajú s prvým znaleckým posudkom priberie sa ústav (ak v určitom odbore znalecký ústav existuje) – respektíve ústav sa priberie ak je znalecký posudok podaný znalcom nejasný, neúplný, vzbudzuje pochybnosti o svojej správnosti a tieto nedostatky znaleckého posudku sa nepodarí odstrániť ani výsluchom znalca, či vyžiadanim dodatku k znaleckému posudku. Výnimkou je v tomto smere KEU PZ, ktorý sa ako znalecký ústav priberá hneď pokiaľ ide napríklad o balistiku, analýzu DNA, skúmanie drog a podobne. Skutočnosť, že nebol hneď pribratý znalecký ústav tak ako to vyžaduje ustanovuje § 143 ods. 1 Tr. por., ale bol pribratý znalec nie je takou chybou konania, ktorá by mala za následok nezákonnosť podaného znaleckého posudku zo strany znalca.

Najčastejšie znalecké posudky v trestnom konaní sa týkajú týchto oblastí:

a) **medicína a psychológia – znalecké posudky ohľadne**

- **vyšetrenia duševného stavu, či možnej závislosti obvineného na návykovej látke** – psychiatrické posudzovanie obvineného, či svedka, psychologické posudzovanie osobnosti obvineného, či svedka,

- **posudzovanie mechanizmu vzniku zranení a ich charakter** (vrátane práceneschopnosti a sťaženia obvyklého spôsobu života – chirurgia, traumatológia a podobne)

- **súdne lekárstvo** – prehliadka a pitva mŕtvoly, toxikológia

## **b) znalecké dokazovanie pri hospodárskych a majetkových trestných činoch**

- ekonomika a účtovníctvo – daňové trestné činy, skresľovanie hospodárskej a účtovnej evidencie – skúmanie účtovníctva, bankových prevodov, výsledných daňových povinností, účtovných postupov a podobne

- oceňovanie hnutel'nych a nehnuteľných vecí – vozidlá, pozemky, ich poškodenia, zníženia hodnoty

- poškodzovanie cudzej veci – požiare a podobne

- špecifické znalecké dokazovanie – napríklad zisťovanie hodnoty záložného práva – t. j. právneho znehodnotenia nehnuteľnosti pri poškodzovaní veriteľa, prípadne oceňovanie cenných papierov, obchodného podielu a podobne

## **c) zvyšné časté znalecké posudky**

- cestná doprava – skúmanie dopravných nehôd z technického hľadiska

- expertízy podávané hlavne KEU PZ – balistika, analýza DNA, antropológia, informatika (skúmanie počítačov, mobilných telefónov a podobne)

## **Priberanie znalca**

– OČTK v prípravnom konaní a súd v konaní pred súdom priberá znalca uznesením voči ktorému je prípustná sťažnosť – sťažnosť môže podať aj znalec, sťažnosť nemá odkladný účinok, t. j. znalec môže pristúpiť k vyhotoveniu znaleckého posudku aj pred právoplatnosťou uznesenia o pribratí znalca. Obvinený, či poškodený si môže v prípravnom konaní ako aj v konaní pred súdom pribrať znalca prípisom (neformálnou žiadosťou) na vlastné náklady a môžu (t. j. nemusia) ho založiť do spisu,

- v prípade ak je uznesenie o pribratí znalca právoplatné a pribratý znalec nemôže znalecký posudok vypracovať (napríklad zomrel, bol vyčiarknutý zo zoznamu znalcov, je dlhodobo PN, nechce sa mu a podobne) je nutné pribrať iného znalca a to bez toho aby sa pôvodné uznesenie o pribratí znalca rušilo – v odôvodnení nového uznesenia o pribratí znalca sa len poukáže na prekážky ktoré bránili pôvodnému znalcovi spracovať znalecký posudok a pôvodnému znalcovi sa len oznámi, že bol pribratý nový znalec a že na podaní znaleckého posudku z jeho strany sa netrvá,

- uznesenia o pribratí znalcov, ktoré boli vyhotovené pred vznesením obvinenia (po začatí trestného stíhania) sa nedoručujú obvinenému (a ani jeho obhajcovi) – obvinenému

a obhajcovi sa doručujú len uznesenia vydané po vznesení obvinenia pokiaľ sa obvineného týkajú – na znalecké posudky, ktoré boli vypracované pred vznesením obvinenia môže následne obvinený reagovať tak, že navrhne výsluch znalca a využije možnosť klásť znalcovi otázky, respektíve môže obvinený predložiť aj iný znalecký posudok. Orgány činné v trestnom konaní a ani súd však nemajú povinnosť pribrať iného znalca len z dôvodu, že obvinený nesúhlasí so závermi znaleckého posudku, ktorý bol vypracovaný pred vznesením obvinenia,

Zhodný právny názor zaujal aj Najvyšší súd SR v uznesení sp. zn. 3 Tdo 16/2014 zo dňa 23.07.2014. Najvyšší súd SR zdôraznil, že **uznesenia vydané vyšetrovateľom v čase, keď bolo začaté trestné stíhanie vo veci, nie je potrebné doručovať obvinenému, nakoľko v čase ich vydania nemá ešte procesné postavenie obvineného. Znalecký posudok nemôže byť nezákonný len preto, že bol vypracovaný pred vznesením obvinenia konkrétnej osobe.** V tomto smere postačí, ak k pribratiu znalca a k vypracovaniu znaleckého posudku došlo po začatí trestného stíhania podľa § 199 ods. 1 Tr. por. Začatie trestného stíhania sa nachádza v Trestnom poriadku práve za účelom určenia procesného začiatku určitého štádia trestného konania, po ktorom môžu orgány činné v trestnom konaní plne vykonávať procesné úkony. Z ustanovení Trestného poriadku nie je možné vyvodiť záver, že vykonávanie dôkazov, ak k nim došlo po začatí trestného stíhania vo veci, avšak pred vznesením obvinenia, t. j. v dobe keď obvinený nemohol realizovať svoje právo na obhajobu, majú len z tohto dôvodu charakter nezákonného dôkazu (dôkazu získaného nezákonným spôsobom).

- k prípadu, v ktorom prokurátor v rámci prípravného konania nerozhodol o podaných sťažnostiach voči uzneseniu o pribratí znalca a podal obžalobu s tým, že následne súd vykonal hlavné pojednávanie a meritórne rozhodol (a stále nebolo o sťažnostiach z prípravného konania rozhodnuté) pozri uznesenie Najvyššieho súdu 6 Tost 4/2013 zo dňa 14.02.2013,

- **obvinený, či poškodený počas celého trestného stíhania, tak v prípravnom konaní ako aj v konaní pred súdom, si môžu nechať vypracovať znalecký posudok na vlastné náklady** – robia tak na základe žiadosti a sami sa rozhodnú či ho založia do spisu alebo nezaložia – v praxi sa vyskytol prípad, v ktorom si dal obvinený v prípravnom konaní vypracovať znalecký posudok, jeho záver bol v jeho neprospech a tak sa rozhodol ho nezaložiť do spisu, o tejto skutočnosti sa dozvedeli OČTK s tým, že polícia požiadala obvineného, aby znalecký posudok založil do spisu, nakoľko ak tak neurobí, bude mu uložená poriadková pokuta, respektíve môže byť stíhaný pre trestný čin marenia spravodlivosti, pretože zatajuje dôkaz. Tento postup polície bol nezákonný, pretože platí zákaz sebaobvinenia, t. j. obvinený nie je povinný spolupracovať s políciou na svojom usvedčení (obvineného nemožno nútiť, aby predkladal dôkazy proti sebe) a je len jeho slobodným rozhodnutím, či vypracovaný znalecký posudok založí alebo nezaloží do spisu, ak by polícia vedela aj to ktorý konkrétny znalec posudok vypracoval a vyžiadala si ho priamo od tohto znalca, išlo by o neprijateľný procesný postup polície, nakoľko by tu zjavne obchádzala zákaz sebaobvinenia, teda to, že obvinený tento znalecký posudok, ktorý si dal vypracovať na vlastné náklady nechce založiť do spisu a nechce, aby sa ako dôkaz vykonal.

V prípade, ak znalecký posudok obstaral napríklad obvinený, je takýto znalecký posudok v zásade použiteľný v trestnom konaní, pričom pred výsluchom znalca v prípravnom konaní



alebo v konaní pred súdom poučí orgán činný v trestnom konaní alebo súd znalca o skutočnostiach, pre ktoré by mohol byť vylúčený alebo ktoré mu bránia byť vo veci činný ako znalec. Ďalej ho poučí o význame znaleckého posudku z hľadiska všeobecného záujmu a o trestných následkoch vedome nepravdivého znaleckého posudku (§ 144 ods. 1, ods. 2 Tr. por.). Nie je vylúčené, že takéto poučenie znalca bude už obsahovať samotné zadanie od obvineného s tým, že znalec v znaleckom posudku vyslovene uvedie, že znalecký posudok podal v zmysle tohto poučenia a bol si ho vedomí. V takomto prípade nie je nutné bezvýhradne trvať na tom, že takéto poučenie musí dať len orgán činný v trestnom konaní alebo súd a takýto znalecký posudok by bolo možné prečítať v konaní pred súdom v prípadoch, ak by s jeho čítaním súhlasili strany.

- **zaujímavá situácia nastala v jednej trestnej veci pri vyšetrení duševného stavu obvineného, ktorý si nechal vypracovať znalecký posudok o svojom duševnom stave a tento predložil v konaní pred súdom** – prokurátor namietal, že ide o neprípustný dôkaz, nakoľko obvinený nemal na takéto znalecké posudzovanie príkaz súdu – súd tu správne neakceptoval námietku prokurátora, že by obvinený potreboval príkaz súdu na vlastné dobrovoľné vyšetrenie svojho duševného stavu znalcom – súd vychádzal z toho, že každý si môže dať dobrovoľne vyšetriť svoj duševný stav u psychiatra - znalca a to bez príkazu súdu – príkaz súdu je nevyhnutný, keď chcú dať skúmať duševný stav obvineného OČTK,

- **špecifické je postavenie prokurátora pri priberaní znalcov**, nakoľko v prípravnom konaní je prokurátor pánom prípravného konania a teda počas prípravného konania priberá znalca uznesením (respektíve rozhoduje sťažnosti proti uzneseniu o pribratí znalca, ktorého pribral policajt), avšak po podaní obžaloby sa stáva stranou v súdnom konaní (má rovnaké práva ako obvinený), t. j. v súdnom konaní stráca rozhodovacie právomoci a preto môže v súdnom konaní vyžiadať znalecký posudok len za rovnakých podmienok ako obvinený, t. j. len na podklade žiadosti (v konaní pred súdom prokurátor teda nepriberá znalca uznesením, nakoľko rozhodovacie právomoci v konaní pred súdom má len súd) – v jednom konkrétnom prípade si dal prokurátor vypracovať na základe žiadosti znalecký posudok až v priebehu odvolacieho konania a následne ho priložil k odvolaniu ako nový dôkaz, ktorý viedol následne k zrušeniu oslobodzujúceho rozsudku súdu prvého stupňa,

- **pri priberaní znalca je nutné venovať náležitú pozornosť, aby bol pribratý znalec zo správneho odboru**, to platí hlavne v prípadoch, v ktorých Trestný poriadok stanovuje akú musí mať znalec špecializáciu pri konkrétnom znaleckom úkone

– tak napríklad Trestný poriadok vyslovene stanovuje, že vyšetrovať duševný stav môže len znalec psychiater,

Napriek tomu sa v praxi vyskytli prípady, v ktorých obvinené osoby predkladali súdu znalecké posudky ohľadne skúmania ich duševného stavu, ktoré vypracovali znalci neurológovia. V konkrétnej veci znalec neurológ súdu vysvetľoval, že vymiznutie ovládacích, respektíve rozpoznávacích schopností u obvineného nemá pôvod v duševnej poruche alebo duševnej chorobe, ale v zmenách na mozgu obvineného, ktorý utrpel úraz v dôsledku ktorého u neho prepukla epilepsia s tým, že práve tieto úrazové a následné chorobné zmeny sú podstatné pre posudzovanie nepríčetnosti. Predmetné úrazové zmeny a následná epilepsia a ich posudzovanie pritom spadajú do kompetencie znalca neurológa a nie psychiatra. Súd sa s takýmto záverom nestotožnil, vychádzal z toho, že zákonodarca v Trestnom poriadku jednoznačne vymedzil, že duševný stav môže skúmať iba znalec psychiater s tým, že ak pre

celkové posúdenie duševného stavu je nevyhnutné vziať do úvahy a napríklad úrazové zmeny na mozgu, epilepsiu a podobne, môže tieto otázky znalec psychiater konzultovať s neurológom a následne poňať do znaleckého posudku aj posudzovanie tejto čiastkovej otázky.

**R 2/1982:** Za znalca z odboru psychiatrie, ktorý môže vyšetriť duševný stav obvineného, možno pribrať len lekára psychiatra, ktorý predpísaným spôsobom získal vysokoškolské lekárske vzdelanie a špecializáciu z odboru psychiatria. Takým znalcom nemôže byť klinický psychológ, ktorý nemá lekárske vzdelanie.

Ďalší príklad – stanovovanie hodnoty majetku nepatrí do kompetencie znalca účtovníka, navyše trestné právo nepozná účtovnú škodu

### **Z odôvodnenia rozsudku Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4To 109/2016 zo dňa 19.01.2017 k problematike účtovnej škody a hodnoty majetku**

„Krajský súd sa stotožňuje so súdom prvého stupňa v tom, že riadne vykonanie nového dôkazu a to znaleckého posudku, ktorý vypracovala znalkyňa z odboru účtovníctvo – daňovníctvo Ing. J Č neprinieslo nič zásadné, t. j. nič také, čo by nútilo súdy zaujať iné stanovisko k výroku o vine obžalovaného zo spáchania skutku uvedeného vo výrokovej časti tohto rozsudku. Tento znalecký posudok sa týka len posudzovania účtovných otázok, t. j. vôbec sa nedotýka skutkových okolností, ktoré našli svoj odraz v právnej kvalifikácii skutku ako trestného činu porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku podľa § 255 ods. 1, ods. 3 Tr. zák. účinného do 31.12.2005. Predložený znalecký posudok teda žiadnym spôsobom nespochybnil skutočnosť, že obžalovaný porušoval zákonné povinnosti konateľa vymedzené v ustanovení § 135a ods. 1 Obchodného zákonníka a to predávaním majetku spoločnosti v mene ktorej konal za podstatne nižšie sumy než bola skutočná hodnota predávaného majetku v čase jeho predaja, pričom uprednostňoval len a výhrade úhradu svojich pohľadávok (či pohľadávok spoločnosti v mene ktorej konal) voči poškodenej spoločnosti, ktoré za symbolické ceny (v porovnaní so skutočnou hodnotou pohľadávok) previedol na svojich synov a následne tieto pohľadávky „uhradil nehnuteľnosťami“ vlastnícky patriacimi poškodenej spoločnosti. Rovnako tak sa nový znalecký posudok nedotýka skutkových okolností, z ktorých vyplýva, že obžalovaný predal „pod cenu“ motorové vozidlo vlastnícky patriace poškodenej spoločnosti a to inej obchodnej spoločnosti, v ktorej vystupoval ako konateľ (fakticky tu motorové vozidlo predával sám sebe za nižšiu sumu než bola jeho skutočná predajná hodnota v čase jeho predaja).

Pre úplnosť krajský súd dodáva, že obžalovaným predložený nový znalecký posudok bol vypracovaný z hľadiska posúdenia dodržiavania ustanovení zákona o účtovníctve. Pri posudzovaní naplnenia znakov skutkovej podstaty majetkového trestného činu je teda absolútne bez významu, nakoľko škodu v trestnom práve nikdy nemožno chápať v účtovnom (bilančnom) vyjadrení, pretože ak je aj bilancia aktív a pasív vyrovnaná, neznamená to, že nevznikla skutočná škoda (tento názor nie je v trestnom práve sporný a vyplýva aj z odbornej literatúry napríklad Šámal, P. a i.: Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice. 1. Vyd. Praha: C.H.Beck, 2001 s. 140).

Podľa § 124 ods. 1 Tr. zák. sa škodou, na účely trestného zákona, rozumie ujma na majetku alebo reálny úbytok na majetku alebo na právach poškodeného alebo iná ujma, ktorá je v príčinnej súvislosti s trestným činom, bez ohľadu na to, či ide o škodu na veci alebo na právach. Trestný zákon teda nepozná účtovnú škodu a nemožno ňou nahrádzať škodu skutočnú (t. j. skutočný úbytok na majetku). Vzhľadom k uvedenému nie je pre posudzovanie naplnenia znakov skutkovej podstaty trestného činu porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku podstatná účtovná zostatková hodnota predávaných nehnuteľností v čase ich predaja, ale skutočná hodnota predávaných nehnuteľností v čase ich predaja. Zisťovanie skutočnej hodnoty predávaných nehnuteľností pritom nepatrí do kompetencie znalca z odvetvia účtovníctvo – daňovníctvo a nebolo (a ani nemohlo byť) ambíciou znaleckého posudku znalkyne Ing. J Č sa k tejto skutkovej otázke vyjadrovať. Podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 492/2004 Z. z. o stanovení všeobecnej hodnoty majetku môžu totiž nehnuteľnosti hodnotiť (oceňovať) iba znalci z odvetvia oceňovanie nehnuteľností.

Napokon, predmetný znalecký posudok je bez právneho významu aj ohľadne skutočnosti, či Ing. Z Š poskytla poškodenej spoločnosti pôžičku alebo neposkytla, pretože ani prípadná neexistencia účtovných dokladov ohľadne tejto skutočnosti automaticky neznamená, že pôžička poskytnutá nebola a to platí aj naopak“.

#### **Vymedzenie otázok pre znalca (okrem určenia správneho znaleckého odboru a odvetvia najpodstatnejšia časť pribratia znalca):**

- pri stanovení otázok znalcovi prichádza do úvahy pred jeho pribratím **ich konzultácia so znalcom** a to ešte pred vydaním uznesenia – prípadne ak strany v konaní pred súdom navrhnu znalecké dokazovania a súd s tým súhlasí, požiada strany aby mu v určenej lehote doručili otázky, na ktoré by chceli aby dal znalec odpoveď,

#### **Aké otázky by nemali zaznieť pri priberaní znalca – príklady z praxe – z jednotlivých uznesení o pribratí znalcov:**

- uveďte aké dopravné predpisy boli porušené a či išlo o porušenie dôležitej povinnosti zo strany vodiča? – ide tu o riešenie právnych otázok a znalec na to nemá odpovedať

- vysporiadajte sa s obhajobou obvineného, že daň odviezol a že jeho účtovné doklady sú pravé? – vysporiadať sa s obhajobou obvineného má povinnosť len OČTK a v konečnom dôsledku súd ako aj objasňovať rozhodné skutkové okolnosti, znalec nemôže vedieť či účtovné doklady obvineného sú pravé alebo falošné,

- vyjadrite sa či spoločnosť X bola v čase predaja majetku v úpadku? – častá otázka pri vedení trestného stíhania pre trestný čin zvýhodňovania veriteľ'a – to či spoločnosť bola v úpadku je otázka právna – znalec v takýchto prípadoch (ako aj napríklad pri cestnej doprave) neustále balansuje na hrane skutkových otázok, ktoré riešiť môže a právnych otázok, ktoré riešiť nemôže – často skutkové a právne posudzovanie splýva – v takýchto prípadoch by sa mohol napríklad znalec vyjadriť k výsledkom hospodárskej činnosti subjektu XY, k počtu a výškam pohľadávok spoločnosti, k počtu záväzkov neuhradených po lehote splatnosti a podobne,

- vyjadrite sa k tomu, či zdaniteľné plnenie medzi spoločnosťou X a spoločnosťou Y skutočne prebehlo? – znalec nebol svedkom prípadného obchodovania medzi uvádzanými

spoločnosťami a preto ani nemôže vedieť, či spolu obchodovali skutočne alebo len papierovo (tzv. predstierané obchodovanie) – znalec pritom v znaleckom posudku nesmie napríklad ani uvádzať (tak ako sa to často v praxi stáva), že zdaniteľné plnenie medzi spoločnosťami X a Y určite prebehlo, nakoľko to deklarujú účtovné doklady – to že existujú účtovné doklady hovorí len o tom, že prebehlo obchodovanie papierovo (účtovne), avšak nie, či sa obchodovalo aj skutočne (a to je podstatné pri vyšetrovaní daňových trestných činov),

### **Čo teda znalec nesmie robiť, čo mu neprináleží:**

- nesmie riešiť právne otázky – t. j. vykladať zákony, či vyhlášky, spomínať judikatúru, dávať závery či boli alebo neboli naplnené právne pojmy ako napríklad príčetnosť, obvykle jednorazová dávka drogy, ťažká ujma na zdraví a podobne

Na strane druhej platí, že ak sa znalec v znaleckom posudku vyjadrí aj k právnym otázkam nemusí to robiť celý znalecký posudok nepoužiteľným, nakoľko použiteľná je tá časť, kde právne otázky nerieši, ale sa výhradne zaoberá riešením odborných skutkových otázok (**R 61/2003**)

- znalec nesmie hodnotiť dôkazy – či je tu vina, či nevina, či nejaké konanie bolo vyslovene podvodné (napríklad v daňovej trestnej veci znalec v posudku uviedol, že zjavne išlo o podvod pretože spoločnosti zdaniteľné plnenia len predstierali, z dokazovania nevyplýva, že by tovar skutočne existoval a podobne )

- znalec nesmie vykonávať dôkazy sám.

**R 45/1967:** Úlohu znalca treba určiť tak, aby bola dôsledne obmedzená na objasnenie skutočností, na ktorú sú potrebné odborné znalosti. Preto znalcovi nemožno určiť úlohu zaobstarat' dôkazné prostriedky na účely trestného konania.

**R 42/1988:** Zistenie výhľadových podmienok na ceste spravidla možno vykonať len vyšetrovacím pokusom. V takom prípade nie je možné uložiť znalcovi, aby toto zistenie vykonal sám.

### **- čo môže znalec pri vypracovávaní znaleckého posudku:**

- znalec sa môže zúčastniť na vykonávaní procesných úkonov) napríklad výsluchoch, rekonštrukcie, vyšetrovacieho pokusu, ohliadky – môže navrhnúť OČTK či súdu vykonanie konkrétneho procesného úkonu vykonanie ktorého potrebuje pre spracovanie svojho znaleckého posudku,

- znalec môže dostať k dispozícii spis,

**Zhrnutie** – znalec nesmie odpovedať na otázky, ktoré sa týkajú riešenia právnych otázok, či hodnotenia dôkazov a už vôbec nesmie podať znalecký posudok ak má posudzovať odborné otázky, ktoré nepadajú do jeho kompetencie (spadajú pod iný odbor, v ktorom tento znalec zapísaný nie je) – samozrejme iné je ak si pri spracovaní znaleckého posudku na spracovanie ktorého je znalec kompetentný len priberie konzultanta (napríklad komplexné posudzovanie zdravotného stavu obvineného, pri ktorom znalec konzultuje niektoré čiastkové otázky s neurológom)

**Dôkazom je znalecký posudok ak splňa všetky zákonné kritériá – dôkazom však nie je napríklad to, čo povedal obvinený, respektíve poškodený znalecovi počas ich vzájomného rozhovoru – u týchto osôb môže byť dôkazom len to, čo povedali vo výsluchu realizovaného v zmysle Trestného poriadku (R 49/1968).**

### **Ešte k priberaniu znalca a právnym otázkam:**

Opätovne treba zdôrazniť, že pri priberaní znalca je nevyhnutné rešpektovať ustanovenie § 145 ods. 1 Tr. por. podľa ktorého znalec nie je oprávnený riešiť právne otázky a ani hodnotiť vykonané dôkazy a ani robiť právne závery.

Ohľadne právnych otázok platí zásada iura novit curia (súd pozná právo, ktorá zahŕňa aj znalosť relevantnej judikatúry). Znalcovi sa preto nesmie v daňových veciach napríklad položiť otázka,

- či daňový subjekt skrátil daň, respektíve,
- či neoprávnene uplatňoval nárok na vrátenie DPH,
- či konal úmyselne alebo z nedbanlivosti, prípadne,
- či transakcie daňového subjektu možno označiť za legálnu daňovú optimalizáciu, prípadne či ide o zneužitie práva,

nakoľko tu ide o právne otázky (často dokonca o výklad znakov skutkových podstát daňových trestných činov), ktoré si musí vyriešiť orgán činný v trestnom konaní, prípadne súd samostatne.

Ak by zadanie znalcovi obsahovalo aj právne otázky, či otázky, ktoré sa týkajú hodnotenia už vykonaných dôkazov, nie je znalec oprávnený na ne odpovedať.

### **Znalecká otázka by teda mala vždy byť otázkou skutkovou – ako formulovať otázky pre znalca:**

Pri priberaní znalca by mali byť otázky formulované tak, aby bolo v silách znalca na ne odpovedať (**nie je možné napríklad zadať otázku, aby sa znalec vyjadril k tomu, aký bol stav skúmaného počítača pred tromi rokmi**).

Otázky musia byť formulované jasne, zrozumiteľne a jednoznačne a nesmú prekračovať hranice odbornej kompetencie znalca. Súbor otázok by mal tvoriť logický nadväzujúci systém, spravidla od všeobecnejších otázok k otázkam detailným.

Položené otázky nesmú byť sugestívne, úskočné alebo klamlivé.

Znalecká otázka (znalecká úloha) **nemusi byť vždy položená formou otázky v gramatickom zmysle**. Znalecká otázka môže byť položená formou príkazu (napríklad úloha „zistite hospodársky výsledok daňového subjektu XY za roky 2005 až 2007“ nie je z gramatického hľadiska otázkou) – **preskúmajte zdravotný stav obvineného a podobne**

Z hľadiska daňových trestných činov sú aj **neprípustné znalecké otázky** typu „nech sa znalec zaoberá aj obhajobou obžalovaného, najmä pokiaľ polemizuje s DPH a rozdielmi medzi 15% alebo 21% DPH a či toto tvrdenie obžalovaného má oporu v účtovných dokladoch a daňovom priznaní“ alebo

„nech sa znalec vyjadrí k tvrdeniu obžalovaného že daň bola vymeraná správne“. **S obhajobou obžalovaného sa má v zásade vysporiadať orgán činný v trestnom konaní a súd a nie znalec. Každá znalecká otázka by pritom mala byť formulovaná samostatne, nakoľko inak ide o neprehľadné znalecké otázky<sup>1</sup>.**

#### **Nekritické preberanie záverov znaleckého dokazovania:**

V súvislosti so znaleckým dokazovaním je nutné upozorniť, že o tom či došlo alebo nedošlo k naplneniu všetkých znakov skutkovej podstaty napríklad daňového trestného činu rozhoduje v prípravnom konaní orgán činný v trestnom konaní a v konaní pred súdom súd svojím autoritatívnym rozhodnutím a nie znalec svojim znaleckým posudkom. Obzvlášť pri daňových trestných činoch platí, že problematika výkladu zákonov o DPH, dani z príjmov, či spotrebných daní je pomerne komplikovaná a preto zvädza orgány činné v trestnom konaní k tomu, že prenášajú zodpovednosť za svoje rozhodnutia na znalcov. Preto je nutné odmietnuť častú prax orgánov činných v trestnom konaní, ktoré preceňujú, či nadradujú vypracované znalecké posudky nad ostatné zabezpečené dôkazy, nehodnotia ich a nekriticky z nich vychádzajú pri ustáľovaní skutkového stavu veci potrebného na rozhodnutie. Znalec je pritom len jednou z osôb za pomoci ktorej orgány činné v trestnom konaní sa súdy zisťujú skutkový stav veci, pričom znalec v znaleckom posudku iba oznamuje svoj subjektívny názor na vec, k čomu využíva svoj úsudok.

Nekritický prístup súdov k znaleckým posudkom skonštatoval napríklad aj Ústavný súd Českej republiky v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 2630/2007, keď uviedol, že súd formálne, schematický a nekriticky prijal závery znaleckých posudkov bez snahy o individuálny prístup ku každému jednotlivému prípadu a to aj napriek tomu, že v znaleckých posudkoch sú často formulované odpovede na otázky súdu, ktoré prekračujú medze odborného posúdenia a zasahujú priamo do rozhodovania súdu tým, že dávajú priamy návod ako má súd vo veci rozhodnúť. Súдне rozhodnutie potom nie je rozhodnutím nezávislého súdu, ale súdneho znalca. V inom svojom rozhodnutí Ústavný súd ČR sp. zn. I. ÚS 49/2006 uviedol, že slepo dôverovať záverom znalca by znamenalo vo svojich dôsledkoch poprieť zásadu voľného hodnotenia dôkazov súdu podľa jeho vnútorného presvedčenia a naopak privilegovať znalecký dôkaz a prenášať zodpovednosť za skutkovú správnosť súdneho rozhodovania na znalca, takýto postup nie je možné z ústavnoprávných hľadísk akceptovať.

#### **Nadbytočné priberanie znalcov do trestného konania:**

Napríklad do trestného konania sú často a zbytočne priberaní znalci aj v prípade, ak orgány činné v trestnom konaní nedisponujú účtovníctvom daňového subjektu (napríklad

---

<sup>1</sup>Křístek, L.: Znalectví. Praha: WoltersKluwer ČR, 2013 s. 181 a nasl.

z dôvodu, že vôbec nebolo vedené, alebo bolo zničené) a žiadajú znalca o vyjadrenie k veci. Znalci sa v takýchto prípadoch pomerne často vyjadrujú napríklad tak, že vo veci nemôže ísť o podozrenie zo spáchania trestného činu skrátenia dane, pretože nie je k dispozícii účtovníctvo daňového subjektu a preto spáchanie tohto trestného činu ani nemožno preukázať (nezriedka sa vyjadrujú aj k jednotlivým znakom skutkovej podstaty trestného činu skrátenia dane, napríklad k tomu, že ak nie je možné preukázať určité výdavky nejde o trestný čin skrátenia dane a podobne). Orgány činné v trestnom konaní a súdy potom spravidla nekriticky preberú tieto úvahy a trestné konania zastavia, či obžalovaného oslobodia spod obžaloby. Takéto znalecké posudky je nutné označiť za nepoužiteľné v trestnom konaní, nakoľko znalec neprípustne rieši právne otázky, pričom z hľadiska obsahového ani nejde o znalecký posudok, pretože znalec nemá čo skúmať (nie je k dispozícii účtovníctvo), ale sa len obmedzuje na vyslovenie svojej subjektívnej úvahy (domnienky) o tom, či v prebiehajúcom trestnom konaní bolo alebo nebolo preukázané konkrétne skrátenie dane. Je neprijateľné, aby sa znalec k takejto otázke vyjadroval, pretože zjavne ide o otázku právnú, ktorú môžu a musia vyriešiť len orgány činné v trestnom konaní a súd po vykonanom dokazovaní v trestnom konaní. Znalec nie je kompetentná osoba, aby sa vyjadroval k jednotlivým znakom skutkových podstat daňových trestných činov, či rozoberal výkladové stanoviská súdov, respektíve k tomu, či bez účtovníctva možno v trestnom konaní preukázať rozsah skrátenej daňovej povinnosti konkrétneho daňového subjektu. Znalec sa môže vyjadrovať len k tomu, či dokáže určiť výšku vlastnej daňovej povinnosti konkrétneho daňového subjektu za konkrétne zdaňovacie obdobie na podklade predloženej účtovnej dokumentácie a nie k tomu, či bez účtovnej dokumentácie možno alebo nemožno preukázať spáchanie trestného činu skrátenia dane. Ak napriek absencii účtovníctva je do trestného konania pribratý znalec, mal by znalec uviesť, že nie je schopný vypracovať znalecký posudok, pretože mu nebola predložená účtovná dokumentácia daňového subjektu a nemal by sa nechať zatiahnuť do riešenia právnych otázok.

### **Odmietnutie záverov znaleckého dokazovania**

Pokiaľ orgány činné v trestnom konaní, či súdy odmietnu závery znaleckého posudku, sú povinní starostlivo vysvetliť dôvody, ktoré ich k tomu viedli, pričom napríklad súd môže za presvedčivejší dôkaz pokladať odborné vyjadrenie než znalecký posudok (rovnako tak znalecký posudok vypracovaný znaleckým ústavom nemôže byť a priori považovaný za presvedčivejší ako znalecký posudok vypracovaný znalcom). Pri znaleckom posudku je nevyhnutné hodnotiť celý proces utvárania znaleckého dôkazu vrátane prípravy znaleckého skúmania, zabezpečovania podkladov pre znalca, priebeh znaleckého skúmania, vierohodnosť teoretických východísk, ktorými znalec odôvodňuje svoje závery, spoľahlivosť metód použitých znalcom a spôsob vyodenia záverov znalca. Znalec nesmie sám vylúčiť niektoré z predložených podkladov len preto, že nezapadajú do ním vytýčenej verzie udalostí (rozhodnutie Ústavného súdu ČR sp. zn. III. ÚS 299/2006). Alebo povedané inak, aby súd mohol znalecký posudok zodpovedne zhodnotiť, nesmie sa znalec obmedziť vo svojom znaleckom posudku na podanie len odborného záveru, ale z jeho znaleckého posudku musí byť pre súd zrejmé, z ktorých zistení v znaleckom posudku znalec vychádzal, akou cestou k týmto záverom došiel a na základe akých úvah k nim došiel.

## **Preskúmateľnosť znaleckého posudku:**

Preskúmateľnosť znaleckého posudku je základnou vlastnosťou znaleckého posudku. Prijemca posudku musí byť schopný preskúmať znalecov postup, aby mohol znalecký posudok hodnotiť. Znalecký posudok, ktorý nie je preskúmateľný, nie je dôkazom, ale je len obyčajným tvrdením, ktoré nie je možné overiť. Preskúmateľnosť je preto nutná podmienka pre hodnotenie dôkazov<sup>2</sup>. Preskúmateľnosť znamená, že znalecký posudok obsahuje aj podrobné údaje ako sa znalec dopracoval k záverov, aké metódy použil, z akých dôkazov vychádzal a podobne. V praxi sa často stáva, že táto časť znaleckého posudku v znaleckých posudkoch chýba a nie je možné preskúmať z čoho znalec vychádzal pri formulovaní svojich záverov (napríklad sú znalecky posudzované zranenia poškodeného, pričom v znaleckom posudku absentuje aké podklady mal znalec k dispozícii, t. j. či osobne vyšetril poškodeného, respektíve či mal k dispozícii jeho zdravotnú dokumentáciu, lekárske nálezy, prípadne aj predchádzajúce znalecké posudky ohľadne jeho zranení a podobne).

## **Zákonnosť dôkazov z ktorých vychádza znalecký posudok**

V trestnom konaní je potrebné dbať na to, že znalecký posudok by mal vychádzať iba z dôkazov, ktoré sú použiteľné v trestnom konaní (B 3/1982). Vzhľadom k uvedenému nie je možné akceptovať znalecký posudok, ktorý vychádza napríklad z úradných záznamov vypracovaných políciou, či napríklad správcom dane, prípadne z výpovedí rôznych osôb získaných v daňovom konaní, v civilnom konaní, z podaných vysvetlení podľa zákona o policajnom zbore a podobne. Znalecké dokazovanie vychádzajúce z takýchto materiálov nie je možné akceptovať.

## **Z rozsudku Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4To 74/2015 zo dňa 21.07.2015 – nezákonnosť časti znaleckého posudku KEU PZ v dôsledku porušenia zákona o analýze DNA**

„Z dokazovania vykonaného na hlavnom pojednávaní je zjavné, že prokurátor v obžalobe ako aj súd prvého stupňa v napadnutom rozsudku vyvodzuje vinu obžalovaného zo spáchania stíhaného trestného činu len z nálezu DNA obžalovaného na dvoch zaistených zbraniach.

Pokiaľ ide o znalecké dokazovanie realizované KEÚ PZ Bratislava v prípravnom konaní ohľadne analýzy DNA, tak v konaní pred súdom nebolo sporné, že vzorka bukálneho výteru označená ako „M B“, ktorá bola použitá pri znaleckom dokazovaní bola odobratá a zaslaná do databázy DNA profilov v súvislosti s vedením trestného stíhania voči M B pre prečin výtržníctva podľa § 364 ods. 1 Tr. zák. Z uznesenia policajta zo dňa 01.07.2011 pritom vyplýva, že trestné stíhanie vo veci prečinu výtržníctva zo spáchania ktorého bol podozrivý M B bolo právoplatne zastavené podľa § 215 ods. 1 písm. b) Tr. por. (č. l. 306).

Podľa § 8 ods. 1 písm. a) bod 1 zákona č. 417/2002 Z. z. o používaní analýzy deoxyribonukleovej kyseliny na identifikáciu osôb (ďalej len zákon o DNA) poverený útvar zlikviduje z databázy údaje o osobe proti ktorej bolo trestné stíhanie zastavené z dôvodu, že sa nestal skutok, pre ktorý sa trestné stíhanie vedie. Podľa § 8 ods. 3 zákona o DNA orgán

---

<sup>2</sup>Křístek, L.: Znalectví. Praha: WoltersKluwer ČR, 2013 s. 234 a nasl.



činný v trestnom konaní, ktorý skončil trestné stíhanie osoby, ktorej profil DNA je uložený v databáze je povinný o tejto skutočnosti do troch pracovných dní od skončenia trestného stíhania informovať poverený útvar.

Z uvedených zákonných ustanovení je zjavné, že bol porušený zákon o DNA, nakoľko príslušný policajt si po právoplatnom zastavení trestného stíhania nesplnil svoju zákonnú povinnosť uloženú ustanovením § 8 ods. 3 zákona o DNA. Vzhľadom k uvedenému nebola vzorka DNA obžalovaného vyradená z databázy profilov DNA a následne nebola zlikvidovaná. Toto porušenie zákona o DNA malo potom za následok to, že pri spracovávaní znaleckého posudku v posudzovanej trestnej veci bolo možné stotožniť odobratú vzorku DNA zo zaistených zbraní so vzorkou obžalovaného, ktorá sa neoprávnene nachádzala v databáze profilov DNA.

Vzhľadom k uvedenému je nutné urobiť záver, že výsledok znaleckého porovnávania zaistenej vzorky DNA s profilmi, ktoré obsahovala databáza DNA v čase vypracovávania znaleckého posudku v prípravnom konaní je nepoužiteľný v trestnom konaní, nakoľko je založený na porušení zákona a to osobitného právneho predpisu.

Odvolací súd sa však nestotožňuje s názorom obžalovaného uvedenom v odvolaní, že nezákonný je celý znalecký posudok KEÚ PZ Bratislava, ktorý bol vypracovaný v prípravnom konaní. V tomto smere odvolací súd pripomína, že KEÚ PZ Bratislava bol ako znalecký ústav špecializujúci sa na analýzu DNA riadne pribratý uznesením do konania orgánom činným v trestnom konaní, pričom analyzoval možné stopy DNA zo zbraní, ktoré boli zaistené pri prehliadke iných priestorov, ktorá bola nariadená a vykonaná v súlade s ustanoveniami Trestného poriadku. Rovnako tak odvolací súd nezistil žiadne porušenia zákona v postupe KEÚ PZ Bratislava pri odoberaní (izolovaní) vzoriek DNA zo zaistených zbraní. Z uvedeného vyplýva, že kontaminovaný nezákonnosťou je len záver znaleckého posudku KEÚ PZ Bratislava, ktorý na podklade porovnávania vzoriek DNA zaistených zo zbraní a profilov DNA nachádzajúcich sa v databáze profilov DNA označil v dvoch prípadoch zhodu s DNA profilom obžalovaného. Ak teda bol následne v konaní pred súdom opätovne pribratý do konania KEÚ PZ Bratislava ohľadne analýzy DNA tak znalci nemuseli opätovne vykonávať izoláciu DNA zo zaistených stôp (tak ako sa mylne domnieva obžalovaný v odvolaní), nakoľko táto izolácia DNA bola už vykoná v predchádzajúcom znaleckom skúmaní a pri nej nedošlo k porušeniu žiadneho právneho predpisu“.

**R 46/1988:** Pri vypracovaní znaleckého posudku nemôže znalec vychádzať z vysvetlení osôb, ktoré boli zabezpečené pred začatím trestného stíhania. Takéto vysvetlenia sa ani nemajú nachádzať v spise.

### **Kto obhajuje v trestnom konaní znalecký posudok (vyčiarknutie znalca, smrť znalca, zánik znaleckého ústavu)**

V súvislosti so znaleckým dokazovaním je nevyhnutné upozorniť, že znalecký posudok obhajuje v trestnom konaní znalec, ktorý posudok vyhotovil a nie fyzická osoba, ktorá v medziobdobí medzi vypracovaním a podaním znaleckého posudku a jeho prípadným výsluchom v prípravnom konaní, či v konaní pred súdom stratila svoje znalecké postavenie (napríklad znalec bol po vypracovaní znaleckého posudku vyčiarknutý zo zoznamu znalcov, zomrel a podobne). V takýchto prípadoch je nutné pristúpiť k vypracovaniu nového znaleckého posudku novým znalcom, nakoľko pôvodný znalec už nemôže byť k svojmu

znaleckému posudku vypočutý v trestnom konaní. Pôvodný znalecký posudok by bolo možné výnimočne použiť len v prípadoch, ak by neboli žiadne pochybnosti o správnosti, či úplnosti znaleckého posudku a strany by súhlasili s jeho čítaním v konaní pred súdom. Uvedené závery obdobne platia aj pre právnické osoby (napríklad znalecké ústavy), ktoré po vypracovaní znaleckého posudku zaniknú bez právneho nástupcu, respektíve, ktoré prestanú spĺňať podmienky znaleckého ústavu (v prípadoch ak bude právnická osoba, ktorá podala znalecký posudok v konkurze, nebude to na prekážku jeho použiteľnosti v trestnom konaní). V prípadoch, v ktorých podal znalecký posudok znalecký ústav a fyzická osoba, ktorá ho v mene znaleckého ústavu spracovala už v medziobdobí od vypracovania znaleckého posudku po jej výsluch v trestnom konaní už nie je zamestnancom znaleckého ústavu, je možné, aby v trestnom konaní vypovedal v mene znaleckého ústavu iný zamestnanec znaleckého ústavu<sup>3</sup>.

Pokiaľ by znalecký posudok nevypracoval pribratý znalec, ale pod jeho menom by ho vypracovala iná osoba, ktorá nebola pribratá do trestného konania ako znalec, išlo by o znalecký posudok, ktorý by bol nepoužiteľný v trestnom konaní. Podľa povahy veci je však znalec oprávnený pribrať konzultanta na posúdenie osobitných čiastkových otázok, pričom znalec zodpovedá aj za tú časť znaleckého posudku, o ktorej konzultoval. Úlohou konzultanta však nemôže byť vypracovanie znaleckého posudku namiesto znalca (R 29/1986).

### **3/ Výsluch znalca**

– v konaní pred súdom by mal byť, vzhľadom k sporovému charakteru konania pred súdom, realizovaný výsluch znalca len na základe návrhu strán. Znalec by mal prísť na výsluch pripravený, mal by mať pri sebe znalecký posudok, aby mohol prípadne reagovať ak by si hneď nespomenul na niektorú okolnosť (výsluch znalca nezriedka nasleduje aj niekoľko rokov po vypracovaní znaleckého posudku), znalec by mal byť schopný vysvetliť svoje závery aj laickým spôsobom a to bez emócií, znalec by mal byť schopný vysvetliť laickým spôsobom aj postup akým sa k svojim záverom dopracoval (napríklad pri analýze DNA) a podobne.

Súd by mal pri výsluchu znalca dbať na to, aby znalec nebol zaťažovaný otázkami, ktoré sú právne, špekulatívne, navádzajúce, či mimo okruhu odboru znalca. Rovnako by mal dbať na to, aby znalec nebol pri výsluchu šikanovaný opakovaním tých istých otázok na ktoré už odpovedal a podobne.

V prípadoch viacerých vypracovaných znaleckých posudkov, ktorých závery si vzájomne odporujú nie je možné vykonať konfrontáciu znalcov, pretože konfrontáciu možno vykonať len medzi osobami, ktoré majú procesné postavenie obvineného alebo svedka (§ 125 ods. 1 Tr. por.). V takýchto prípadoch je nutné znalcov oboznámiť aj s protichodnými znaleckými posudkami a vypočuť ich v prípravnom konaní alebo na hlavnom pojednávaní a to aj k odlišným záverom, ktoré sú uvedené v zvyšných znaleckých posudkoch. Ak by takýto postup nevedol k odstráneniu pochybností v znaleckom dokazovaní je možné pribrať znalecký ústav (ak taký existuje) na vypracovanie tzv. revízneho znaleckého posudku, ktorý by sa vyjadril aj doposiaľ zrealizovanému znaleckému dokazovaniu.

---

<sup>3</sup>Křístek, L.: Znalectví. Praha: WoltersKluwer ČR, 2013 s. 88

## **Z judikatury:**

**R 11/1977** Jakmile je někdo přibrán jako znalec, nemůže být při podávání posudku vyslýchán jako svědek, tj. podle procesních předpisů platných pro výslechy svědka, ale jen podle procesních předpisů platných pro výslechy znalce.

**R 12/1987** Znalec psycholog je povolán vyjádřit se k těm rysům osobnosti obviněného, popř. svědka, kterému mohou mít vliv na jeho věrohodnost, není však oprávněn vyjadřovat se k otázce, zda výpověď obviněného nebo svědka je věrohodná či nikoli, popř. případě která z rozdílných výpovědí téže osoby je věrohodnější. Takové hodnocení důkazů přísluší soudu.

**R 2/1989-II.** V přípravném konání nemožno upustit od výsluchu znalce, resp. znalcov, ak vzniknú pochybnosti o spoľahlivosti a úplnosti písomného znaleckého posudku. V takých prípadoch sú orgány prípravného konania povinné znalcov vypočuť a odstraňovať nejasnosti a neúplnosti posudku.

**R 53/1991** Znalec musí byť poučen před podáním znaleckého posudku. Není vadou znaleckého posudku, jestliže znalec i ještě před tímto poučením vyšetří zdravotní (duševní) stav obviněného, popř. provedou jiné úkony potřebné k přípravě a zpracování posudku.

**R 42/1995 - česká** Jestliže se v řízení před soudem jeden ze znalců označených v písemném posudku vědeckého ústavu vyjadřuje nad rámec závěru písomného ústavného posudku, resp. se vyjadřuje k otázkám v znaleckém posudku neřešeným, musí soud patřit vyjádření (stanovisko) všech zpracovatelů posudku.

**B 1/1988-12-I.** Znalci z odvětví silniční dopravy přibránému v trestním řízení, aby posoudil, kdo v době nehody řídil motorové vozidlo, a kdo byl spolujezdcem, přísluší zabývat se typem dopravního prostředku, velikostí a směrem sil působících přinehodu na jednotlivá vozidla, předměty, osoby či část těla a dále rychlostí vozidel v okamžiku nehody, pohybem a deformací vozidel po srážce, konečnou polohou těl po kolizi apod., tedy takovými okolnostmi, k jejichž objasnění je potřeba odborných znalostí technického směru. Tento znalec však nemůže hodnotit charakter jednotlivých zranění zjištěných na lidském těle, mechanismus jejich vzniku, nástroj, kterým byla způsobena, případně schopnost jednatí postižených po vzniku poranění a pod. Posouzení těchto otázek spadá do oblasti zdravotnické a k jejich řešení je oprávněn pouze lékař.

**II.** Formální vady písomného znaleckého posudku (chybný název, nedostatek znalecké doložky a znalecké pečeti atd.) lze zpravidla napravit při výslechu znalce před soudem.

**Bull. č. 8/1975:** Okolnosť, že znalec zapísaný do zoznamu znalcov, ktorý podal posudok v prípravnom konaní, nebol už v čase podania obžaloby uvedený v zozname znalcov pre daný odbor, nie je sama osebe dôvodom k vráteniu veci prokurátorovi na došetrenie. Nedá sa totiž vylúčiť možnosť, aby z dôvodov procesnej ekonomie znalec, ktorý vypracoval posudok v prípravnom konaní a neskôr bol z funkcie znalca odvolaný, bol pre jeho výsluch k tomuto posudku pred súdom ustanovený pre tento prípad (ad hoc).

**Posúdenie splnenia podmienok na čítanie znaleckého posudku na hlavnom pojednávaní v prípade neúčasti obžalovaného a posúdenie poučenia obžalovaného podľa poslednej vety § 263 ods. 2 Tr.por.**

Podľa § 268 ods. 2 Tr.por. pri výsluchu znalca na hlavnom pojednávaní sa použijú ustanovenia § 258 ods. 2 a 3 a § 259 primerane. Namiesto výsluchu znalca možno čítať zápisnicu o jeho výpovedi alebo jeho písomný znalecký posudok, ak znalec bol pred podaním znaleckého posudku poučený podľa § 144, nie sú pochybnosti o správnosti a úplnosti znaleckého posudku a prokurátor i obžalovaný s tým súhlasia, alebo ak sa znalec naň odvolá.

Podľa § 268 ods. 2 Tr.por. sa výslovne vyžaduje súhlas obžalovaného, aby mohol byť znalecký posudok (zápisnica o výpovedi znalca) na hlavnom pojednávaní prečítaný.

Trestný poriadok na rozdiel od čítania zápisnice o výsluchu svedka (§ 263 ods. 2 Tr.por.) výslovne neustanovuje, kedy v prípade čítania znaleckého posudku nie je súhlas obžalovaného potrebný.

V § 252 ods. 5 Tr.por. sa síce uvádza, že ak súd rozhodne, že sa hlavné pojednávanie vykoná v neprítomnosti obžalovaného, možno prečítať zápisnice o výsluchu spoluobžalovaných, svedkov a znalcov aj bez súhlasu obžalovaného, avšak viaže to na podmienky uvedené v § 263 ods. 3 (**pravdepodobne ide o chybu a správne malo byť uvedené ustanovenie § 263 ods. 2**). Zároveň treba uviesť, že v prípade čítania zápisnice o výpovedi svedka Trestný poriadok v poslednej vete § 263 ods. 2 výslovne vyžaduje poučenie obžalovaného v predvolaní o tom, kedy nie je potrebný jeho súhlas.

Z načrtnutého potom vyplýva nasledujúca sporná skutočnosť:

- je možné prečítať znalecký posudok na hlavnom pojednávaní v prípade, že sa hlavné pojednávanie koná v neprítomnosti obžalovaného aj bez jeho súhlasu alebo je nutné v každom prípade vyžiadať súhlas obžalovaného a bez takého súhlasu musí byť znalec osobne na hlavnom pojednávaní vypočutý.

#### **4/ Hodnotenie znaleckého posudku**

Pri hodnotení znaleckého posudku je nutné vychádzať z nasledovných pomocných kritérií:

##### **A/ zákonnosť dôkazu, respektíve prípustnosť dôkazu**

- tu sa najskôr hodnotí,

1/ či vypracovaný znalecký posudok bol spracovaný v súlade so zákonom,

2/ či tento posudok podala osoba, ktorá je znalcom (nebola napríklad vyčiarknutá alebo nikdy nebola znalcom – podľa zákona o znalcoch nemôže osoba, ktorá nie je znalcom podať znalecký posudok inej osobe než orgánu štátu, či verejnej moci) – ak posudok podala osoba, ktorá nie je znalcom a nikdy ani nebola tak ide o neodstrániteľnú vadu, nejde právne o znalecký posudok – to platí aj v prípade, pokiaľ znalecký posudok vypracovala osoba, ktorá bola vyčiarknutá zo zoznamu znalcov,

3/ či bol znalec riadne poučený, či má znalecký posudok všetky potrebné formálne náležitosti (napríklad nálež, a všetko čo by mal mať znalecký posudok podľa zákona o znalcoch) – ak nemá tak je nutné skúmať, či je takýto znalecký posudok použiteľný alebo nie je použiteľný

v ďalšom konaní – spravidla tu ide o odstrániteľné vady, kedy prípadné formálne porušenie zákona pri vyhotovovaní znaleckého posudku nie je dôvodom jeho nezákonnosti a tým pádom nepoužiteľnosti.

4/ či znalecký posudok podal znalec z odboru, ktorý ma požadovanú špecializáciu – napríklad neurológ skúmajúci duševný stav obvineného – neodstrániteľná vada lebo zákon vyžaduje psychiatra

5/ či znalec v znaleckom posudku riešil aj právne otázky, či hodnotil dôkazy, vykladal právne pojmy a podobne

6/ či znalecký posudok nebol vypracovaný na podklade dôkazov, ktoré boli nezákonné – potom by bol aj znalecký posudok nezákonný – napríklad skúmanie účtovníctva, ktoré bolo získané nezákonným spôsobom alebo v praxi bežnejšie znalecké skúmanie zaistených drog, ktoré boli zaistené nezákonným spôsobom,

### **B/ dôkazný význam (relevancia) znaleckého posudku**

- posudzovanie toho, či možno z predloženého znaleckého posudku vyvodiť nejaké závery, či poznatky k predmetu dokazovania – napríklad znalecký posudok z účtovníctva v prípade, ak nie sú dostupné účtovné dôkazy so záverom, že sa nedá preukázať spáchanie trestného činu je bez významu.

### **C/ hodnotenie vierohodnosti a pravdivosti znaleckého posudku**

- tu ide najmä o hodnotenie, či znalecký posudok nie je vnútorne rozporný, či si jednotlivé závery neodporujú, či znalec zobral do úvahy všetky relevantné informácie (napríklad znalecký posudok s odlišnými závermi od znaleckého posudku, ktorý bol vypracovaný pred rokom o tej istej otázke – napríklad ohľadne duševného stavu obvineného a nový znalecký posudok sa vôbec nevysporiadal s týmto predchádzajúcim znaleckým posudkom hoci o ňom mal znalec vedomosť).

- pokiaľ dôkazy z ktorých znalec vychádza umožňujú urobiť alternatívne závery, potom znalec musí uviesť všetky alternatívy, ktoré reálne môžu prichádzať do úvahy – typické to je pre dopravné nehody, kde znalec často musí uviesť rôzne alternatívy technických príčin možného vzniku dopravnej nehody

- znalec nesmie sám vylúčiť niektoré z podkladov pre vypracovanie znaleckého posudku a to len z toho dôvodu, že nezapadajú do jeho zvolenej koncepcie

- znalec sa v znaleckom posudku nesmie obmedziť len napodanie odborného záveru, ale zo znaleckého posudku musí byť badateľný postup akým k tomuto záveru dospel

### **Problematika dokazovania rozsahu skrátenej dane (odborné vyjadrenia, znalecké dokazovanie) – odmietnutie obžaloby pre nevypracovanie znaleckého posudku v prípravnom konaní**

V trestnom konaní vedenom pre trestný čin skrátenia dane (a to sa obdobne týka aj trestného činu daňového podvodu) je nevyhnutné dokazovať aj rozsah (výšku) skrátenej dane, či

neoprávnene uplatňovaného nároku na vrátenie DPH, nakoľko ide o obligatórny znak týchto trestných činov.

Výška v akej páchatel' skrátil daň trestným činom skrátenia dane môže byť v trestnom konaní vedenom o tomto trestnom čine ustálená na základe listinných dôkazov (v jednoduchých veciach napríklad z daňového priznania), odborného vyjadrenia podaného správcom dane alebo nadriadeným orgánom správcu dane, respektíve znaleckým dokazovaním.

Pri dokazovaní rozsahu skrátenia dane (či rozsahu neoprávneného vylákania nadmerného odpočtu DPH) bude teda závisieť od konkrétneho prípadu a jeho zložitosti, či bude postačovať len napríklad zabezpečenie daňových priznaní v spojitosti s relevantnými listinnými dôkazmi (napríklad faktúrami), respektíve, či bude potrebné odborné vyjadrenie správcu dane, prípadne jeho nadriadeného orgánu alebo bude nutné vyžiadať spracovanie znaleckého posudku.

V praxi sa totiž vyskytujú pomerne často aj prípady v ktorých výška rozsahu skrátenia dane nie je sporná, nakoľko ju možno spoľahlivo vyvodiť zo zabezpečených listinných dôkazov (napríklad k skráteniu dane došlo na podklade jednej fiktívnej faktúry, ktorá znela na určitú sumu a o túto sumu došlo k zníženiu vlastnej daňovej povinnosti daňového subjektu). Rovnako tak rozsah neoprávnene uplatňovaného nároku na vrátenie DPH možno často vyvodiť už z podaného daňového priznania, v ktorom páchatel' žiada od štátu vrátiť konkrétnu finančnú čiastku. V takýchto prípadoch nie je nutné k stanoveniu rozsahu výšky skrátenia dane, či rozsahu neoprávnene uplatňovaného nároku na vrátenie DPH zabezpečovať ani odborné vyjadrenie.

V zložitejších prípadoch (napríklad páchanie cezhraničných reťazových podvodov, pri ktorých dochádza tak k znížovaniu vlastnej daňovej povinnosti ako aj k neoprávnenému uplatňovaniu nárokov na vrátenie DPH a zároveň daňové subjekty vystupujúce v reťazci aj legálne podnikajú) bude nutné zabezpečiť všetky dostupné listinné dôkazy (najmä účtovné doklady) a pribrať do konania príslušného znalca na vypracovanie znaleckého posudku.

**Vzhľadom na kontradiktórny priebeh konania pred súdom by však súd nemal nútiť prokurátora odmietnutím obžaloby a vrátením veci do prípravného konania k tomu, aby prokurátor ešte podrobnejšie objasňoval výšku skrátenia dane, či rozsah neoprávnene uplatňovaného nároku na vrátenie DPH, napríklad aby namiesto odborného vyjadrenia pribral do konania aj znalca. Dôkazné bremeno v konaní pred súdom má v zásade prokurátor a je jeho zodpovednosťou ako si pripraví obžalobu a o aké dôkazy „oprie“ znaky skutkovej podstaty trestného činu, ktorý kladie obvinenému za vinu. Súd nie je pomocníkom prokurátora a preto ani nie je jeho úlohou, aby prokurátora upozorňoval na možné slabiny obžaloby, či na nedostatočnosť niektorých dôkazov a tým prokurátorovi pomáhal v dokazovaní viny obvineného v konaní pred súdom. Ak sa v konaní pred súdom ukáže, že odborné vyjadrenie je neúplné, či chybné, je možné v procesnom postavení svedka vypočúť k jeho obsahu spracovateľa odborného vyjadrenia, prípadne vyžiadať nové odborné vyjadrenie od úplne iného subjektu, respektíve je možné pristúpiť k vypracovaniu znaleckého posudku aj v konaní pred súdom. Napokon, v praxi sa vyskytujú aj prípady, keď si**

**obhajoba nechá vypracovať odborné vyjadrenie od určitého subjektu, respektíve predloží vlastný znalecký posudok, ktorý spochybňuje prokurátorom predložené dôkazy týkajúce sa zisťovania rozsahu skrátenia dane.**

### **Príklad z praxe o vrátení veci do prípravného konania:**

V tejto súvislosti možno uviesť príklad z praxe, v ktorom súd prvého stupňa vrátil prokurátorovi obžalobu na došetrenie, pričom, okrem iného, uviedol, že výška škody pri trestnom čine skrátenia dane je dôležitou skutočnosťou pre trestné konanie k objasneniu ktorej sú potrebné odborné znalosti a preto je nutné vyžadovať k tejto otázke odborné vyjadrenie, prípadne znalecký posudok z odboru ekonomika a nestačí len obyčajné vyčíslenie škody spracované správcom dane. Zistenie výšky skrátenej dane z príjmov, či DPH je s ohľadom na obtiažnosť výpočtu a priamu nadväznosť na vedenie účtovníctva a správne zaučtovanie jednotlivých účtovných položiek otázkou natoľko zložitou, že musí byť zisťovaná formou znaleckého posudku, prípadne v menej komplikovaných veciach formou odborného vyjadrenia.

**Súd druhého stupňa sa však stotožnil s názorom prokurátora, že v danej trestnej veci postačovalo vypracované odborné vyjadrenie nadriadeným orgánom správcu dane, ktorý vo veci konal, pričom nebolo zistené nič čo by toto odborné vyjadrenie spochybňovalo,** respektíve čo by vyvolávalo pochybnosti o nezaujatosti nadriadeného orgánu správcu dane. V tejto súvislosti súd druhého stupňa uviedol, že ak mal súd pochybnosti o obsahu spracovaného odborného vyjadrenia, mal si sám vyžiadať doplnenie odborného vyjadrenia, respektíve si mohol vyžiadať odborné vyjadrenie od iného relevantného subjektu<sup>4</sup>.

Už bolo uvedené vyššie, že pokiaľ ide o odborné vyjadrenia týkajúce sa rozsahu skrátenej dane, či neoprávnene uplatňovaného nároku na vrátenie dane tak pre orgány činné v trestnom konaní ich najčastejšie spracovávajú správcovia dane. V tomto smere je však potrebné upozorniť, že správca dane má v trestnom konaní vedenom pre daňový trestný čin procesné postavenie poškodeného, t. j. samostatnej strany, ktorá stojí proti obvinenému. Vzhľadom k uvedenému je preto vhodné, aby odborné vyjadrenie vypracoval iný správca dane než ten, ktorý zastupuje Slovenskú republiku v trestnom konaní, prípadne, aby odborné vyjadrenie vypracoval nadriadený orgán príslušného správcu dane.

Pokiaľ odborné vyjadrenia predkladá obhajoba, tak sú najčastejšie spracované daňovým poradcom, či znalcami, ktorý nevypracuje znalecký posudok, ale podá odborné stanovisko, pričom často bývajú predkladané aj rôzne audítorské expertízy, ktoré majú v trestnom konaní taktiež povahu odborného vyjadrenia.

Pre všetky druhy odborných vyjadrení pritom platí, že ak je nutné vypočúť v trestnom konaní ich spracovateľa, má takýto spracovateľ odborného vyjadrenia procesné postavenie svedka.

---

<sup>4</sup>uznesenie Vrchnejhosoudu v Prazesp. zn. 3 To 67/2007 zo dňa 21.04.2008 publikované v časopise Tresněprávní revue č. 1/2010, s. 23 a nasl. Sudca Najvyššieho súdu ČR JUDr. František Púry v komentári k tomuto rozhodnutiu uvádza, že sa s ním možno v zásade stotožniť, avšak upozorňuje, že v niektorých prípadoch nebude možné vychádzať len z vyčíslenia rozsahu skrátenia dane poskytnutého odborným vyjadrením príslušného správcu dane alebo jeho nadriadeného orgánu, ale bude potrebné zabezpečiť aj ďalšie dôkazy, vrátane prípadného znaleckého posudku.

V oblasti dokazovania hospodárskej kriminality, a to platí obzvlášť pre daňovú kriminalitu, má znalecké dokazovanie často veľký význam.

Znalci v oblasti hospodárskej kriminality (a to platí aj pre oblasť daní) skúmajú predovšetkým

- obsah rôznych elektronických médií (napríklad pevné disky v počítačoch, elektronické diáre, pamäťové karty),
- vykonávajú grafologické skúmanie,
- skúmanie správnosti a úplnosti vedenia účtovníctva, priebehu a nadväznosti rôznych bankových a finančných operácií a podobne.

Je pritom potrebné venovať pozornosť správne výberu znalca a správne (zákonnému) vymedzeniu otázok na ktoré má znalec odpovedať. **V tomto smere je možno odporučiť, aby orgán činný v trestnom konaní, súd, respektíve aj obvinený (ak si chce nechať vypracovať znalecký posudok) dopredu konzultovali so znalcom, či znaleckým ústavom otázky, ktoré bude potrebné v znaleckom posudku zodpovedať<sup>5</sup>.**

### **Z rozhodovacej praxe súdov – vybrané rozhodnutia**

#### **1/ chyby znaleckého dokazovania – ich neúplnosť a nelogickosť – vražda – znalecké dokazovanie psychiatrické**

Z uznesenia Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 4To 75/2017 zo dňa 27.07.2017:

Odvolací súd sa stotožňuje s odvolaním obžalovaného v tom, že zo znaleckého posudku znalca z odboru zdravotníctva, odvetvie psychiatria MUDr. R M a ani z výpovede znalca na hlavnom pojednávaní nie je možné, v spojení aj s ostatnými dôkazmi vykonanými na hlavnom pojednávaní, urobiť nepochybný záver v tom, či bol obžalovaný v čase spáchania skutku príčetný, zmenšene príčetný, respektíve nepríčetný. V tomto smere považuje krajský súd uvedený znalecký posudok za chybný (§ 146 Tr. por.), nakoľko je nejasný a v konečnom dôsledku sú závery tohto znaleckého posudku nepresvedčivé. Napokon, súd prvého stupňa ohľadne otázky príčetnosti obžalovaného v čase spáchania skutku neuviedol žiadne relevantné úvahy, ale len formálne, pri výroku o treste, vychádzal z toho, že obžalovaný spáchal skutok v stave zmenšenej príčetnosti.

Zo znaleckého psychiatrického dokazovania v danej trestnej veci možno zistiť, že obžalovaný je abnormne štruktúrovaná, emočne nestabilná osobnosť s dosociálnymi rysmi. Ide tu teda o poruchu osobnosti obžalovaného, pričom pre poruchy správania a emocionalitu bol obžalovaný liečený už od mladistvého veku. Z uvedeného krajský súd vyvodzuje, že táto porucha osobnosti obžalovaného je daná u obžalovaného bez ohľadu na jeho neskoršie vybudovanú závislosť na alkohole. Závislosť na alkohole je v anamnéze obžalovaného dokumentovaná od roku 2008, pričom má ísť o ťažkú závislosť na alkohole. Spáchanie stíhaného trestného činu sa logicky dáva do súvislosti práve s nadmerným užívaním

---

<sup>5</sup>Chmelík, J. a kol.: Úvod do hospodárskej kriminality. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 80 a nasl.



alkoholických nápojov zo strany obžalovaného a to aj v čase spáchania skutku (čo konštatuje aj znalec vo svojom posudku), napriek tomu tejto skutočnosti, a pomerne nelogicky, znalec prakticky nevenuje žiadnu pozornosť, keď len stroho konštatuje, že miera alkoholu obžalovaného nehrala podstatnú úlohu, pretože psychotický stav mohol vzniknúť súhrnom viacerých faktorov. Odvolaciemu súdu nie je jasné prečo znalec označil užívanie alkoholu v čase spáchania skutku zo strany obžalovaného za bezvýznamné, keď z anamnézy obžalovaného je zrejmé, že v minulosti dokumentované paranoidné bludy obžalovaného boli zásadne podmienené jeho alkoholizmom. Znalec vôbec nevysvetlil prečo v danom prípade by to malo byť inak (napríklad znalcom uvádzaný a z dokazovania nevyplývajúci deficit spánku u obžalovaného, či epileptický záchvat, prípadne dokazovaním dokumentovaná žiarlivosť obžalovaného voči poškodenej, ktorá sa však stupňovala práve v dôsledku konzumácie alkoholu zo strany obžalovaného).

V tejto súvislosti krajský súd konštatuje, že alkohol a jeho nadmerné pitie spravidla podnecuje napríklad žiarlivosť (aj v danom prípade už vyššie uvedení svedkovia vypovedali o žiarlivosti obžalovaného voči poškodenej), avšak nemusí ísť hneď o chorobnú žiarlivosť (patologickú žiarlivosť). Spôsob vnímania vznikutej situácie obžalovaným v čase bezprostredne predchádzajúcej útoku na poškodenú preto nemusel mať žiadny podstatný dôvod (pre posudzovanie otázky príčetnosti) v poruchách osobnosti obžalovaného, či vo významných poruchách myslenia obžalovaného (v bludoch na úrovni krátkodobej a relevantnej duševnej poruchy), ale mohol byť len výsledkom nadmerného a dlhodobého užívania alkoholu zo strany obžalovaného v spojení s poruchami vnímania, či predstavivosti, čo však nie je nič výnimočné pri nadmernom užívaní alkoholu a nemusí mať žiadny zásadný vplyv na rozpoznávaciu, či ovládaciu zložku konania obžalovaného.

Za takéhoto predpokladu by nešlo u obžalovaného ani o zmenšenú príčetnosť, ale v jeho osobe by išlo o plne príčetného páchatel'a. Vzhľadom k uvedenému je v danej trestnej veci znalecký posudok znalca z odvetvia psychiatria nepresvedčivý a umožňuje urobiť aj opačný záver než ten, že obžalovaný mal znížené, či vymiznuté rozpoznávacie alebo ovládacie zložky svojho konania.

V tomto smere poukazuje krajský súd aj na to, že v predchádzajúcej trestnej veci obžalovaného vedenej na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 3T/40/2009 bol znalecký skúmaný aj duševný stav obžalovaného, pričom znalci psychiatri zistili u obžalovaného závislosť od alkoholu (v čase činu išlo o prostú ebrietu stredne ťažkého stupňa), avšak bez forenzných konzekvencií. Znalci u obžalovaného vylúčili patickúebrietu (v posudzovanej trestnej veci sa znalec k prípadnému stupňu ebriety u obžalovaného vôbec nevenoval) s tým, že vedel ovládať svoje konanie a aj rozpoznať spoločenskú nebezpečnosť a protiprávnosť svojho konania so záverom, že ebrietu v čase činu si obžalovaný privodil sám a bol dostatočne poučený o možných následkoch (aj v tomto prípade malo ísť o žiarlivosť obžalovaného, pričom táto skutočnosť bola vyhodnotená ako žiarlivostná scéna, nešlo teda o bludy a podobne).

Tieto závery uvádza odvolací súd len pre ilustráciu, nakoľko zo znaleckého posudku MUDr. R M nie je zrejmé aký bol progres zdravotného stavu obžalovaného od uvedeného znaleckého

skúmania a prečo dochádza k tak zásadným zmenám v nazeraní na ovládacie, či rozpoznávacie schopnosti obžalovaného, keď podstatou agresivity obžalovaného má byť nadmerná konzumácia alkoholu a keď výskyt bludov (halucinácií) je u obžalovaného dokumentovaný už od roku 2008 a v trestnej minulosti obžalovaného nehrali tieto alkoholické halucinácie žiadnu zásadnejšiu úlohu v otázke príčetnosti, či nepríčetnosti obžalovaného. To platí o to viac, keď obžalovaný vedel, že pod vplyvom alkoholu má takéto stavy a keď si ich sám vyvolal užívaním alkoholu.

Znalecký posudok MUDr. R M trpí aj inými vadami. Krajský súd poukazuje na ustanovenie § 145 ods. 1 Tr. por. v zmysle ktorého znalec nie je oprávnený riešiť právne otázky. Je teda neprijateľné, aby sa znalec vo svojom znaleckom posudku vyjadroval k právnym otázkam (právnym pojmom) a tak si osoboval kompetencie, ktoré mu neprináležia. V tejto súvislosti poukazuje odvolací súd na časť znaleckého posudku, v ktorom znalec uviedol, že „v právnickom slova zmysle bol teda obvinený minimálne „znížené príčetný“. Takéto závery znalca sú zjavne v rozpore s ustanovením § 145 ods. 1 Tr. por., pretože zasahujú do kompetencií súdu.

## **2/ znalecké dokazovanie v daňových veciach – nadbytočné znalecké dokazovanie – neprípustné riešenie právnych otázok**

### **Z uznesenia Krajského súdu v Bratislavesp. zn. 4To 147/2014 zo dňa 17.03.2015**

Odvolací súd sa stotožňuje s námietkami prokurátora, že znalec Ing. J P vo svojom znaleckom posudku, ale aj vo svojej výpovedi na hlavnom pojednávaní neprípustne riešil právne otázky. Navyše, odvolací súd je názoru, že z hľadiska obsahového ani nejde o znalecký posudok, nakoľko znalec sa obmedzil len na vyslovenie svojej subjektívnej úvahy (domnienky) o tom, či v prebiehajúcom trestnom konaní bolo alebo nebolo preukázané konkrétne skrátenie dane. Je neprijateľné, aby sa znalec k takejto otázke vyjadroval, pretože ide o otázku právnú, ktorú môžu vyriešiť len orgány činné v trestnom konaní a súd po vykonanom dokazovaní v trestnom konaní. Znalec nie je ani kompetentná osoba, aby sa vyjadrovala k usmerneniu krajského prokurátora, ktoré rieši právne otázky a k tomu, či bez účtovnej dokumentácie možno alebo nemožno určiť rozsah skrátenej dane v trestnom konaní. Takéto vyjadrenia znalca sú neprípustným zásahom do kompetencie orgánov činných v trestnom konaní a zjavne prekračujú skutočnosti, ku ktorých je znalec oprávnený sa vyjadrovať. Znalec sa môže totiž vyjadrovať len k tomu, či dokáže určiť výšku vlastnej daňovej povinnosti konkrétneho daňového subjektu za konkrétne zdaňovacie obdobie a nie k tomu, či bez účtovnej dokumentácie možno alebo nemožno preukázať spáchanie trestného činu skrátenia dane. Vzhľadom k uvedenému je obhajobou predložený znalecký posudok v trestnom konaní absolútne nepoužiteľný.

Odvolací súd sa nestotožňuje ani s úvahou obhajoby, ktorú prevzala zo znaleckého posudku, že daňový subjekt musel mať nejaké nevyhnutné náklady na dosahovanie hospodárskej činnosti, t. j. že nemohol produkovať výnosy pri nulových nákladoch. V tomto smere je potrebné poukázať na časté prípady z praxe, v ktorých podnikateľské subjekty napríklad aj niekoľko rokov nevykonávajú žiadnu podnikateľskú činnosť, respektíve „sú používané“ len na jednorazové obchodovanie (tzv. spiace obchodné spoločnosti) a preto

dosahujú len nepravidelné príjmy z podnikateľskej činnosti a to takmer pri nulových nákladoch (napríklad prevod zisku z jednej obchodnej spoločnosti na druhú a podobne). Nie je preto výnimočným, ak daňový subjekt dosiahne v zdaniteľnom období určité príjmy pri žiadnych, či minimálnych nákladoch (výdavkoch).

Ak obhajoba ako aj znalec poukazovali na usmernenie Krajského prokurátora Bratislava, tak je nutné zdôrazniť, že konkrétny bod tohto usmernenia sa na posudzovanú problematiku vôbec nevzťahuje, pretože sa týka prípadov, v ktorých daňový subjekt tvrdí, že mal konkrétne výdavky, ktoré znižujú jeho daňovú povinnosť (t. j. že plnil konkrétnym subjektom), avšak správca dane ich neuzná, pretože daňový subjekt nemá napríklad daňové doklady, ktoré by to preukazovali, respektíve predložené daňové doklady nemajú všetky zákonom predpísané náležitosti. V takýchto prípadoch nie je potom možné (tak ako na to správne poukazuje usmernenie) vychádzať z toho, že nepreukázané výdavky sú neexistujúce výdavky a že tým, že daňový subjekt nevie preukázať svoje výdavky došlo k spáchaniu trestného činu skrátenia dane. V posudzovanej trestnej veci však nikto netvrdil, že by mal daňový subjekt konkrétne daňovo uznateľné výdavky, ale len obhajoba vo všeobecnosti predpokladala, že ich musel (zrejme) mať.

### **3/ znalecký ústav KEU PZ a zisťovanie THC – pojem obvykle jednorazová dávka a neúplnosť znaleckých posudkov KEU PZ**

#### **Z rozhodnutí Krajského súdu v Bratislavesp. zn.To 11/2014 zo dňa 23.01.2014 a sp. zn. 4To 44/2016 zo dňa 05.05.2016**

Napokon, aj odborná lekárska literatúra vychádza z toho, že pojem obvykle jednorazová dávka (je to objektívne kritérium viažuce sa na konzumný priemer) nie je pojem medicínsky, ale ide o čisto právnu konštrukciu a preto znalec lekár (napríklad psychiater) nemôže zodpovedať otázku aká je obvykle jednorazová dávka drogy pre konkrétnu osobu. Navyše, zistenie individuálneho stavu závislosti u každého obvineného zvlášť by bolo možné prakticky zistiť len klinickým experimentom, čo by však bolo v rozpore so zákonom. Znalec (lekár) teda nie je oprávnený zodpovedať otázku aká je obvykle jednorazová dávka drogy u konkrétnej osoby, pretože ide o zodpovedanie otázky právnej a nie je ju možné zodpovedať ani z praktického hľadiska, nakoľko by sa tak muselo stať za použitia neprípustného klinického experimentu (primerane Okruhlica, L.: Pojem „obvykle jednorazová dávka“ nie je medicínsky pojem, publikované v časopise Alkoholizmus a drogové závislosti č. 4/2012).

Sťažnostný súd konštatuje že pojem „obvykle jednorazová dávka drogy“ je pojmom právnym (rovnako ako napríklad pojem nepríčetnosť, či ťažká ujma na zdraví) a preto KEÚ PZ Bratislava nie je oprávnený rozhodovať o tom čo sa považuje za obvykle jednorazovú dávku konkrétnej drogy a ani stanovovať jej množstvo. Tento záver napokon vyplýva aj z rozhodovacej činnosti Krajského súdu v Bratislave (uznesenie sp. zn. 1To 168/2001, 4To 127/2011), podľa ktorej môže záver o obvykle jednorazovej dávke drogy stanoviť výlučne len orgán činný v trestnom konaní (pokiaľ ide o prípravné konanie) alebo súd (pokiaľ ide o konanie pred súdom). Znalecký posudok KEU PZ Bratislava je podkladom na riešenie odbornej otázky spočívajúcej len v tom, aký materiál bol znaleckému ústavu predložený a v akom množstve, či je predložený materiál omamnou, respektíve psychotropnou látkou a či

množstvo účinnej (psychoaktívnej) látky v nej je spôsobilé ovplyvniť psychiku konzumenta. Vzhľadom k uvedenému nemožno akceptovať tvrdenie sťažovateľa, že je podstatným čo za obvykle jednorazovú dávku drogy považuje KEÚ PZ. Ak by sa prijal takýto názor prokuratúry, znamenalo by to, že o podstatných právnych otázkach týkajúcich sa znakov základnej skutkovej podstaty stíhaného prečinu by rozhodoval znalec a nie orgán činný v trestnom konaní, či súd. Takýto výklad považuje sťažnostný súd za neprijateľný

Sťažnostný súd, v zhode so závermi súdu prvého stupňa, má výhrady aj k obsahu znaleckého posudku, ktorý bol vypracovaný KEÚ PZ Bratislava (odbor prírodovedného skúmania a kriminalistických analýz) a ktorý aj prokurátor považoval za nedostatočný a preto nariadil vypracovanie jeho dodatku ešte v prípravnom konaní. Preskúmaním predmetného znaleckého posudku možno zistiť, že znalecké skúmanie nebolo vykonané štandardným spôsobom, nakoľko znalecký ústav sa vyjadril len k tomu o aký materiál ide (marihuana), v akej je hmotnosti a aké je množstvo účinnej látky v miligramoch (aj to len odhadom minimálneho množstva), avšak znalecký ústav sa nevyjadril k tomu, aká je presná koncentrácia účinnej látky THC stanovená v percentách hmotnostných, teda znalecký ústav nevykonal všetky dostupné analýzy zaistenej látky, tak ako je to bežné v prípadoch zaistenia väčšieho množstva marihuany. Ide preto o neúplný znalecký posudok, pričom KEÚ PZ Bratislava vykonal neúplné znalecké skúmanie predloženej látky preto, že mu to prikazuje interná smernica riaditeľa KEÚ PZ Bratislava, ktorá sa týka „malých“ množstiev drog. Postup, ktorý zvolil KEU PZ v Bratislave, pri vypracovaní znaleckého posudku, považuje sťažnostný súd za rozporný s ustanoveniami zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch v znení neskorších predpisov, nakoľko podľa § 17 ods. 8 zákona o znalcoch, pri vypracovaní znaleckých posudkov znalci postupujú podľa všeobecne záväzných právnych predpisov a inštrukcií ministerstva. Vzhľadom k uvedenému je neakceptovateľné, aby riaditeľ KEÚ PZ zasahoval do dokazovania internými smernicami a napriek tomu, že nie je orgán činný v trestnom konaní a ani súd určoval, čo a akým spôsobom môže byť predmetom riadneho znaleckého skúmania a čo, z dôvodu ekonomického hľadiska, či malého množstva zaistenej látky, už nie.

#### 4/

- na znalecké skúmanie obsahu mobilných telefónov, či počítačov, ktoré boli zaistené pri domovej prehliadke, prehliadke iných priestorov, či boli vydané nie je potrebné vydávať príkaz v zmysle § 116 Tr. por. – pozri k tomu rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn.5Tdo 7/2017 zo dňa 23.03.2017

- na znalecké skúmanie obsahu mobilných telefónov, či počítačov, ktoré boli zaistené pri domovej prehliadke, prehliadke iných priestorov, či boli vydané nie je potrebné vydávať príkaz v zmysle § 90 Tr. por. – pozri k tomu rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn.2To 9/2014 zo dňa 26.11.2014

#### 5/

- k posudzovaniu zákonnosti prípadu, v ktorej bola na vypracovanie znaleckého posudku pribratá v prípravnom konaní osoba, ktorá nebola zapísaná v zozname znalcov, avšak

následne v konaní pred súdom už v zozname znalcov zapísaná bola – uznesenie Najvyššieho súdu SR 5Tdo 33/2009 z 04.03.2009

**6/**

- k definícii vierohodnosti výpovede a k tomu, k čomu sa môže vyjadrovať znalec psychológ pozri podrobnejšie uznesenie Najvyššieho súdu SR 6Tost 14/2016 zo dňa 28.06.2016 (toto rozhodnutie zároveň konštatuje, že je neprípustné uložiť znalcovi psychológovi aby odpovedal na otázku v znení „posúďte, či sú výpovede svedka XY autentické, identické s prežitými udalosťami“)

K úlohe znalca psychológa pri hodnotení vierohodnosti výpovede obvineného, prípadne svedka pozri aj judikatúru R 12/1987.

**7/ skutočnosť, že obvinený odmieta komunikovať so znalcami psychiatrami nie je dôvod, sám osebe, na pozorovanie obvineného v zdravotníckom ústave v zmysle § 148 ods. 3 Tr. por.**

Obvinený má právo odmietnuť spolupracovať so znalcami – psychiatrami pri ambulantnom vyšetrení duševného stavu. Nemožno ho za to sankcionovať poriadkovou pokutou. Je povinný sa však dostaviť k ambulantnému vyšetreniu. V trestnom procese platí zásada, že obvinený môže odmietnuť spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní a so súdom, informačný pohovor pred znalcami nemá relevanciu výsluchu a ide iba o jeden z úkonov medicínskej povahy. Znalci – psychiatri nemajú kompetenciu obvinenú vyslúchať v intenciách trestnoprávneho predpisu.

Nariadenie ústavného psychiatrického vyšetrenia v ústave nemôže byť preto sankciou za odmietnutie spolupráce. Pre takéto rozhodnutie musí súd skúmať dve okolnosti: osobnosť obvineného a okolnosti prípadu. Aj po odmietnutí spolupráce niet prekážok na vypracovanie znaleckého posudku. V znaleckom posudku znalci – psychiatri sú povinní oprieť sa o spisový materiál a vykonané dokazovanie, okrem iného aj o výsluch obvineného (ak bol realizovaný). Môžu žiadať zdravotnú dokumentáciu, prípadne predchádzajúce odborné vyšetrenia lekárov – psychiatrov. Majú právo navrhnúť vykonanie ďalších dôkazov (nie ich vykonať), ktoré potrebujú pre účely podania znaleckého posudku.

Z dikcie zákona vyplýva, že základom je vypracovanie znaleckého posudku ambulantnou formou. Až následne (pre diagnostické spresnenie) môže dôjsť k návrhu prokurátora na ústavné pozorovanie. Za situácie, že ambulantné vyšetrenie je iba v začiatkoch, znalci nemajú právo na návrh psychiatrického pozorovania, keďže nemajú diagnostický záver, ktorý je rozhodujúci pre ďalší postup.

**K uvedenej problematike pozri aj Nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV.ÚS 289/2000 zo dňa 27.11.2000, ktorý sa týka nariadenia pozorovania obvineného v zdravotníckom ústave.**

K podmienkam pre nariadenie vyšetrenia duševného stavu obvineného jeho pozorovaním v zdravotníckom ústave pozri aj judikatúru V 30/1983 a R 24/1990.

8/ v prípade ak sú znalecké posudky vypracované v civilnom konaní nie je možné ich vykonať v trestnom konaní ako znalecké posudky, je možné ich prečítať ako listinné dôkazy, prípadne môžu byť podkladom na vykonanie znaleckého dokazovania aj v trestnom konaní (napríklad znalecký posudok vypracovaný v civilnom konaní v konaní o pozbavenie spôsobilosti na právne úkony, ktoré sa týka osoby obvinenej v trestnej veci môže smerovať OČTK k tomu, aby vykonali znalecké skúmanie duševného stavu obvineného)

### **Použitá literatúra:**

Ohľadne znaleckého dokazovania pozri podrobnejšie aj odbornú literatúru, napríklad

- 1/ Mathern, V.: Znalecký posudok ako dôkazný prostriedok v československom trestnom konaní, Veda, 1976
- 2/ Strapáč, P., Ďurana, M.: Postavenie a zodpovednosť znalca v slovenskom právnom poriadku, WoltersKluwer, Bratislava 2014
- 3/ Křístek, L.: Znalectví, WoltersKluwer, Praha 2013
- 4/ Šamko, P.: Daňové podvodné konania a ich dokazovanie, WoltersKluwer, Bratislava 2015  
– ohľadne daňových trestných činov